

Дневникът

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание.

Първа редовна сесия.

XXXV заседание, вторник, 6 декември 1911 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. М. Маджаровъ, въ 2 ч. 45 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: (Звъни)
Засѣданието се отваря.

Моля секретаря г. Стефанъ Дрѣнковъ да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь С. Дрѣнковъ: (Прочита списъка. Отсѣтствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Желѣзъ Абаджиевъ, Иванъ Абашевъ, Никола Алтимирски, Никола Апостоловъ, Петъръ Бабаджановъ, Цанко Бакаловъ, Петъръ Бешковъ, Цоню Бръшляновъ, Стоянъ Бурмовъ, Димитъръ Бръчковъ, Маринъ Гайдовъ, д-ръ Никола Генадиевъ, Ванко Георгиевъ, д-ръ Никола Георгиевъ, Евтимъ Георгиевъ, Михаилъ Георгиевъ, Стоянъ Георгиевъ, Ангелъ Горановъ, Стефанъ Гъбовъ, Георги Джевиловъ, Иванъ Дочевъ, Димитъръ Драгиевъ, д-ръ Димо Желѣзовъ, Георги Згуревъ, Димитъръ Икономовъ, Михо Каравасилевъ, Йовчо Кировъ, Христо Ковачевъ, Никола Константиновъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Бочо Лачовъ, Константинъ Ленковъ, Александъръ Малиновъ, Митю Милковъ, Дамянъ Неновъ, Василъ п. Николовъ, Георги Николовъ, Теню Начевъ, Добри Петковъ, Стоянъ Русевъ, Юрланъ Русевъ, Кирилъ Славовъ, Илия Стаматовъ, Василъ Стаменовъ, Иванъ Таневъ, Ганчо Торомановъ, Боянъ Ханджиевъ, Христо Хаджиевъ, Мехмедъ х. Хасановъ, д-ръ Андрей Ходжовъ, Борисъ Христовъ, Георги Христовъ, Иванъ Халачовъ, Христо Цаневъ и Дечко Ченгелиевъ)

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Отъ 212 народни прѣдставители отсѣтствуватъ 55; слѣдователно, имаме нужния съставъ, за да считаме Събранието редовно конституирано, споредъ конституцията.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, ще ви съобщя, че прѣдседателството е дало отпуски на слѣднитѣ г. г. народни прѣдставители: на никополския Борисъ Христовъ — 3 дена, на радомирския Иванъ Соколовъ — 3 дена, на хасковския Стефанъ Гъбовъ — 4 дена и на чирпанския Кирилъ Славовъ — 4 дена.

Поискали сж отпускъ още двама народни прѣдставители, на които прѣдседателството не може да

разрѣши, а трѣбва да гласувате вие. Поповскиятъ народенъ прѣдставитель г. Ганчо Торомановъ иска 5 дена отпускъ. Онѣзи отъ васъ, които приематъ да му се даде 5 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Пловдивскиятъ народенъ прѣдставитель г. д-ръ Тодоръ Кръстевъ иска 8 дена отпускъ, по болестъ. Онѣзи отъ васъ, които приематъ да му се даде 8 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдъ това идатъ двѣ съобщения. Едното е отъ Министерството на финанситѣ, въ което се казва: (Чете) „Съгласно височайшия одобренъ докладъ под № 3.179 отъ 3 т. м. изпращамъ Ви 250 екземпляри отъ законопроекта за държавнитѣ и обществени фондове, за да разпоредите да се внесе на разглеждане въ едно отъ най-близкитѣ засѣдания на XV-то обикновено Народно събрание, първа редовна сесия“. Този законопроектъ ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и послѣ ще се постави на дневенъ редъ.

Второто съобщение е отъ Министерството на общественитѣ сгради, Главна дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата, въ което се казва: (Чете) „Приложенъ при настоящето, честъ имамъ да Ви прѣлстава, г. прѣдседателю, прѣписъ отъ четвъртото постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ засѣданието му отъ 20 септември н. г. протоколъ № 74, съ което е разрѣшилъ отпуцането ларомъ 70—80 парчета стари бракувани релси на с. Бръгово, Борисовградска околия, съ молба да внесете въпроса въ едно отъ най-близкитѣ засѣдания на настоящата сесия на XV-то обикновено Народно събрание за одобрене на казаното постановление. За пълѣта Ви изпращамъ и приложениитѣ тукъ въ проектъ 230 екземпляра рѣшение.“ Това прѣдложение ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се постави на дневенъ редъ.

Пристѣпваме къмъ дневния редъ. Както ви е извѣстно, първа точка отъ дневния редъ е трето четене на законопроекта за измѣнение чл. 126 отъ избирателния законъ. Моля г. докладчика да го прочете.

П. Станчевъ: Искамъ думата.

Прѣдседателствуещъ М. Маджаровъ: Г. Петъръ Станчевъ има думата. По дневния редъ ли?

П. Станчевъ: Моля, тъймо по дневния редъ. Днесъ е Св. Николай, тезоименниятъ день на руския царъ. Снощи азъ споменахъ на прѣдседателството да вземе актъ отъ желанието на българскитѣ народни прѣдставители да се поднесатъ отъ името на народното прѣдставителство привѣтствената на нашия народъ до Негово Величество руския императоръ Николай II; обаче, снощи се заяви, че нѣма кворумъ. Азъ не разбирамъ защо такива въпроси да се подлагатъ на рѣшение отъ болшинство, защото тѣ се приематъ единодушно. Та, сега, като повтарямъ моето прѣдложение, моля прѣдседателството да вземе актъ отъ него и, ако не е изпратило тази привѣтствена денешна, да побърза да я изпрати. (Бурни ржкоплѣскания отъ болшинството)

Прѣдседателствуещъ М. Маджаровъ: Значи, присма се.

Позволете, г-да, за да бждемъ напълно съобразни съ правилника, прѣди да пристъпимъ къмъ първата точка на дневния редъ, да гласуваме сега, понеже снощи не можахме да гласуваме, да-ли да имаме заседание съ прѣдложения дневенъ редъ. Азъ ще моля да се гласува, че се приема този дневенъ редъ за днешното заседание. Огъзи, които приематъ да има днесъ заседание съ прѣдложения дневенъ редъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Присма се.

Има думата г. докладчикътъ, за да прочете на трето четене законопроекта за измѣнение на чл. 126 отъ избирателния законъ.

Докладчикъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Ще прочета на трето четене законопроекта за измѣнение чл. 126 отъ избирателния законъ. (Чете)

„З а к о н ъ

за измѣнение на чл. 126 отъ избирателния законъ.

„Чл. 126 се измѣнява така: Изборитѣ за членове на окръжнитѣ съвѣти ставатъ всѣки три години въ втория недѣленъ день на мѣсецъ януарий. За замѣстване отстраненъ окръженъ съвѣтъ, прѣди да изтече срокътъ на служенето му, изборътъ става не по-късно отъ единъ мѣсецъ отъ датата на публикуване указа за разтурянето на стария.“

Прѣдседателствуещъ М. Маджаровъ: Г-да! Понеже нѣма прѣдставени прѣдложения, подписани отъ толкова прѣдставители, колкото изисква правилникътъ, нѣма какво да се разисква по законопроекта. Заради това полагамъ на гласуване на трето четене прочетения законопроектъ тъй, както се докладва отъ г. докладчика. Моля огъзи отъ васъ, които приематъ прочетения законопроектъ на трето четене, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Присма се.

Пристъпяме къмъ втората точка отъ дневния редъ: първо четене на законопроекта за измѣнение нѣкои членове отъ закона за градскитѣ общини.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ С. Дрънковъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„Съгласно чл. 148 отъ избирателния законъ, който бѣ въ сила до 12 априлий 1910 г., изборитѣ за членове на градскитѣ общински съвѣти ставаха въ третия недѣленъ день на мѣсецъ августъ. Обаче, споредъ чл. 35 отъ закона за градскитѣ общини, въ общинитѣ, чийто общински съвѣти биваха разтурани прѣзъ го-

дината, когато прѣдстоеше да ставатъ общи избори, новонабранитѣ общински съвѣти оставяха да прослужаватъ не само до деня на общия изборъ, а и прѣзъ слѣдващия тригодишенъ периодъ. По такъвъ начинъ мандатътъ на нѣкои градски общински съвѣти вмѣсто 3 години, както е споредъ чл. 25 отъ закона за градскитѣ общини, можеше да достигне до три години и около 6—7 мѣсеца, като, въ замѣна на това, се отстраняваше неудобството да се произвеждатъ нови общински избори въ тия градове, въ които общинскитѣ съвѣти биваха разтурвани и нови биваха избрани прѣзъ годината, когато прѣдстоеше да ставатъ всеобщни градски общински избори.

„Прѣзъ миналата и текущата години се внесоха нѣкои съществени промѣни въ избирателния законъ, споредъ които всеобщитѣ градски общински избори, начинае отъ идущата година, вмѣсто прѣзъ августъ, ще се произвеждатъ на втория недѣленъ день на мѣсецъ февруарий.

„Споредъ чл. чл. 148 и 188 отъ дѣйствующия избирателенъ законъ и сегашната — граматично тълкувана — наредба на първата алинея на чл. 35 отъ закона за градскитѣ общини, който не е измѣняванъ отъ 1908 г., редовни избори трѣбва да не се правятъ само въ ония градове, общинскитѣ съвѣти на които сж били разтурени прѣзъ врѣмето отъ 1 януарий до втория недѣленъ день на февруарий отъ годината, прѣзъ която прѣдлежатъ да станатъ всеобщни градски общински избори. Слѣдователно, въ градове, чийто общински съвѣти бждатъ разтурени даже шестъ седмици и единъ день прѣди датата на всеобщитѣ избори, и въ които току-що сж били избрани нови общински съвѣти, избори въ втория недѣленъ день на февруарий, пакъ би трѣбвало да се произвеждатъ, щомъ като разтурянето на стария — замѣненъ вече съ новъ общински съвѣтъ — е станало прѣди 1 януарий на годината, прѣзъ която се произвеждатъ всеобщитѣ градски общински избори.

„Мисълта на законодателя, при гласуването сегашната редакция на чл. 35 отъ закона за градскитѣ общини, обаче, е била да нареди да не се произвеждатъ нови избори въ градскитѣ общини, чийто съвѣти сж били избрани нѣколко мѣсеца прѣди деня на всеобщитѣ избори, щомъ като старитѣ общински съвѣти на тая община сж били разтурени въ промежутъка отъ 1 януарий до третия недѣленъ день на августъ мѣсецъ отъ годината, прѣзъ която е прѣдлежало да станатъ всеобщни избори.

„За да се постави чл. 35 отъ закона за градскитѣ общини съ този отдалвна възприетъ отъ нашето законодателство принципъ и за да се избѣгнатъ случантъ за произвеждане нови избори въ градскитѣ общини, чийто съвѣти сж били разтурени прѣзъ шестмѣсечното, което прѣдшествува датата на всеобщитѣ избори, се внесе изложеното въ § 3 на тукъ приложенния законопроектъ измѣнение на цитирания членъ отъ закона за градскитѣ общини, съ което измѣнение тоя членъ става аналогиченъ съ съответния нему чл. 24 отъ закона за селскитѣ общини.

„Измѣнението на чл. 25 отъ закона за градскитѣ общини, изложено въ § 2 отъ законопроекта, е прѣдизвикано отъ измѣнението датата на всеобщитѣ общински избори, което се направи отъ цитирания по-горѣ чл. 148 отъ избирателния законъ.

„Споредъ чл. 36 отъ закона за градскитѣ общини, на всѣки общински съвѣтникъ, който бжде назначенъ на специална общинска работа, се плаща дневно възнаграждение: по 2 л. въ общини съ население до 10.000 души включително; по 3 л. — въ общини съ население до 25.000 души включително и по 5 л. — въ общини съ повече население.

„Тия възнаграждения, обаче, сж съвършено недостатъчни при сегашнитѣ условия на живота въ градоветѣ и даватъ поводъ на справедливи недоволства отъ страна на общинскитѣ съвѣтници, които,

при извършване на специалните общински работи, съ които биват натоварвани, освѣтъ дѣто биватъ отстранявани отъ частнитѣ си работи, но още — поради това — сж заставени да разходватъ добавъчно по-голѣми суми отъ своитѣ сръдства, особено когато ходятъ въ командировки.

„Споредъ изложеното въ § 4 на законопроекта измѣнение, това дневно възнаграждение отъ 2, 3 и 5 се увеличава на 4, 6 и 10 л., което ще бѣде по-справедливо.

„Служебното положение на кмета и неговитѣ помощници въ столицата е такова, че прѣдвиденитѣ въ закона възнаграждения отъ 7.200 л. за първия и 4.800 л. за вторитѣ, съвсѣмъ не съотвѣтствува на грижитѣ, трудовитѣ и отговорноститѣ, които сж съприжени съ заемането на тия постове.

„Съ измѣненията, които се прѣдвиждатъ въ § 5 отъ законопроекта се опрѣдѣля едно по-подходящо за тия длѣжности възнаграждение, съ което отчасти се уловлетворяватъ подновяванитѣ отъ двѣ години въ това направление постѣпки на столичното общинско управление.

„София, 3 декември 1911 г.

„Министъръ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве:

А. Людскановъ.

„Законопроектъ

за измѣнение нѣкои членове отъ закона за градскитѣ общини.

„§ 1. Думитѣ: „князь“, „княжество“ и „княжески“, употребени въ закона за градскитѣ общини, се замѣняватъ съ: „царь“, „царство“ и „царски“.

„§ 2. Въ чл. 25 думитѣ: „Отъ 1 октомври“ се замѣняватъ съ: „Отъ 1 априлий“.

„§ 3. Второто прѣдложение отъ първата алинея на чл. 35 се измѣнява така:

„Новиятъ съставъ прослужва толкова врѣме, колкото е останало на разтурения да служи, освѣтъ ако разтурянето е станало прѣзъ шестмѣсечнето, което прѣдшествува датата на всеобщитѣ градско-общински избори, опрѣдѣлена въ чл. 148 отъ избирателния законъ, въ който случай редовенъ изборъ не се произвежда, а новиятъ съставъ остава да служи и прѣзъ слѣдвация тригодишенъ периодъ“.

„§ 4. Въ забѣлжката къмъ чл. 36, числата 2, 3 и 5 се замѣняватъ съ 4, 6 и 10.

„§ 5. Първата алинея слѣдъ пунктъ 4 на чл. 36 се измѣня така: „Исключение се допуца само за столицата, дѣто възнаграждението на кмета може да бѣже до 9.000 л., а на кметскитѣ помощници — до 7.200 л.“

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Има думата севлиевскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Анастасъ Мустаковъ.

А. Мустаковъ: Г. г. народни прѣдставители! По законопроекта за измѣнение закона за градскитѣ общини, който ни се прѣдстави сега тукъ и прочете за прѣвъ пътъ, имамъ да обърна вниманието на почитаемитѣ г. г. народни прѣдставители върху първата алинея слѣдъ пунктъ 4 на чл. 36, която се измѣня така: (Чете) „Исключение се допуца само за столицата, дѣто възнаграждението на кмета може да бѣже до 9.000 л., а на кметскитѣ помощници — до 7.200 л.“ Г. г. народни прѣдставители! Ще ми позволите, като общински съвѣтникъ на столицата, да помоля най-напрѣдъ съгласието на г. министъра на вътрѣшнитѣ работи, послѣ съгласието на г. г. народнитѣ прѣдставители, щото това измѣнение относително заплатата на столичния кметъ да не бѣде,

както тукъ ни е прѣдставено, до 9.000 л., а да бѣже до 12.000 л.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Това е въпросъ на второто четене, г. Мустаковъ.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Обръщамъ вниманието на тѣзи господа, които искатъ думата, да оставятъ тѣзи подробности, а сега да говорятъ, да-ли има нужда отъ измѣнение на закона за градскитѣ общини или не.

А. Мустаковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ, като членъ на столичната община, можахъ да констатирамъ, че дѣйствително тази заплата, която се дава на кмета и която е прѣдвидена отъ закона за градскитѣ общини, е абсолютно недостатъчна. Това не е мое лично мнѣние, г. г. народни прѣдставители, а то е мнѣние на всички съвѣтници, съ които имамъ случай да говоря, макаръ че тѣ сж отъ различни политически течения. И азъ съмъ длѣженъ да донося до ваше свѣдѣние, че всички, безъ изключение, сж съгласни съ това прѣдложение, което азъ правя. Г. г. народни прѣдставители! Не е мѣчно на всѣки единъ отъ васъ да прѣцѣпни общественото положение на кмета, а така сжщо и на неговитѣ помощници тукъ въ столицата, кждѣто сж централизирани, тѣй да се каже, всички обществени заведения, кждѣто, абсолютно нито едно забавление не може да се даде въ негово отсъствие, отъ което само по себе си слѣдва, че разходитѣ му сж извънредно голѣми. Така щото, азъ ще моля народнитѣ прѣдставители да бждатъ тѣй добри да се позанимаатъ съ този въпросъ и да се прѣдвиди това, което азъ прѣдложихъ.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Моля ви се, г-да. Слѣдъ тази бѣлжка, която направихъ на г. Мустакова, да се има прѣдъ видѣ, че подробноститѣ ще се разискватъ на второ четене, а сега да се говори по принципъ; има ли си мѣсто този законопроектъ или нѣма мѣсто.

Има думата г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи ни сезира съ нѣкои измѣнения въ закона за градскитѣ общини. Азъ вѣрвамъ, че г. министърътъ ще ни сезира съ едно по-подробно или по-право, съ едно по-широко измѣнение на закона за градскитѣ и селски общински съвѣти, защото, трѣбва да признаемъ, оказаха се нѣкои недостатѣци въ тѣзи два закона. И добръ щѣше да бѣде, ако още въ тази сесия бихме могли да поправимъ всички тѣзи недостатѣци, та прѣзъ мѣсецъ февруарий идущата година, когато ще станатъ изборитѣ за градскитѣ съвѣти, да могатъ тѣ да се произведатъ по начинъ такъвъ, както опитътъ доказа, че трѣбва да се произведатъ и съвѣтитѣ да дѣйствуватъ за-напрѣдъ така, щото да има гаранция за интереситѣ на общинитѣ.

Сжщественото измѣнение, което прави г. министърътъ — приятно ми е да констатирамъ тукъ — много скоро дойде да изобличи онѣзи, които говориха отъ тази червена трибуна, че ние сме продължили срока на градскитѣ съвѣти отъ августъ до февруарий по партизански съображения, защото сжщиятъ мотивъ, който лежи тукъ, бѣ легналъ и въ законопроекта, по-късно станалъ законъ, който внесе въ камарата демократическото правителство, че изборитѣ станали въ течение на годината, 6 мѣсеца прѣди датата на генералнитѣ избори, не бива да се повтарятъ, а трѣбва да прослужатъ цѣлия останалъ периодъ. Ако щото, тази идея не е нито наша, нито ваша, а тя е по-право идея на г. Радославова. И странно ми се видѣ, когато единъ неговъ приятель, г. Поповъ, отъ

тази трибуна хвърляше против нас огън и жупел, че сме изменили закона в такъв смисъл, щото да продължим дните на напът съвети. Вие произведохте избори в няколко общини през юлий, август, септември, октомври, сега имъ продължавате дните не само до февруарий, а цял единъ тригодишенъ периодъ — отъ февруарий 1912 г. до февруарий 1915 г. Но азъ не ще ви укоря, защото намирамъ много цѣлесъобразно, консултиранъ народътъ преди единъ мѣсець, нѣма защо да го консултирате пакъ слѣдъ два мѣсеца; той се е изказалъ. Ето защо, правъ е г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи, като ви предлага това измѣнение: избори, станали въ тѣзи шестъ мѣсеца, които предшествуватъ датата 20 февруарий, не трѣбва да се повтарятъ слѣдующата година. Но, г. г. прѣдставители, азъ желая да бждемъ всѣкога логични и послѣдователни; това, което днесъ узаконявате, не считайте за беззаконие и произволъ у вашитѣ прѣдшественици, защото само по този начинъ ние ще можемъ да направимъ нѣщо полезно, а не да ближимъ днесъ онова, което вчера сме плули. Това казвамъ, за да можемъ да изчистимъ почвата за дебатитѣ. Азъ заявявамъ, че това е едно умно разпореждане, то лежеше и въ духа на нашия законъ за градскитѣ общини — за селскитѣ е изрично казано. Понеже ние измѣнихме датата на изборитѣ, вмѣсто да ставатъ въ мѣсець августъ, да ставатъ въ февруарий, това измѣнение се наложи, то съществува въ нашия законъ. Казахъ и пакъ ще повторя, вземъ го отъ закона на г. Радославова за селскитѣ общини.

Понеже сега разискваме по принципъ законопроекта — завчера, когато ставаше разглеждането измѣнението на изборителния законъ, ми се направи единъ упрекъ, че не съмъ говорилъ по принципъ — ползувамъ се отъ случая да помоля г. министра и почитаемата комисия по Вътрѣшното министерство, да се съгласятъ да внесемъ още едно измѣнение въ закона за градскитѣ общини. Опитътъ доказа, г. г. народни прѣдставители, че безплатното явяване, или испане да се явяватъ на заседания общинскитѣ съветници, не даде добри резултати. Вие знаете, че често се взематъ рѣшения съ три-четирма общински съветници. Софийскитѣ общински съветъ издава покана — 30 души сж общинскитѣ съветници — никой не се явява; втория пѣтъ, споредъ закона, колкото души се явятъ, дори и петъ души може да взематъ рѣшение. А защо е това? Много просто. Хората казватъ: „Ние сме търговци, оснафлии, занаятчии, ние не можемъ да си напуснемъ работата да дойдемъ въ вашия общински съветъ да гледаме общинскитѣ работи“.

П. Петрановъ: Да се не кандидатираватъ.

М. Такевъ: И затуй казватъ: „Ние ще си гледаме работата“, и не дожаждатъ. Вѣрно е, което казва г. Петрановъ: „Защо сж се кандидатирали?“ Това е право. Но само за това, че той се е кандидатираалъ, каква санкция по-нататъкъ му налагате, за да пристъпва.

П. Петрановъ: Да се наказва.

М. Такевъ: Ще му турите два пѣти глоба и на третия пѣтъ ще го уволните — това е санкцията. Нема това е санкцията за доброто управление на общинитѣ? Не. Колко общински съветника сж наказани? Можемъ да кажемъ почти никой. Г. министърътъ прави такова разпореждане, пише въ Варна или другаде на окръжнитѣ управители, въ името на закона, пишете на общинскитѣ съвети: „Строго ще се придържате о членъ еди-кой си отъ закона за градскитѣ общини, ще наказвате съветниците, които не дожаждатъ“, та като не дойде единъ съветникъ

два пѣти, да се изключи и да се замѣсти съ другъ, и по този начинъ, като се получи уволнение на повече отъ половината съветници, да се разтурни съветътъ. Както виждате, това сж мѣрки, които не само съ нищо нѣма да подобратъ общинското управление, но ще го влошатъ. Но има и друго нѣщо. Вие знаете често пѣти какъ става разтурянето на съвети, и тукъ е моментътъ да ви кажа. Подаватъ си оставкитѣ — по-рано, при насъ — вземаме рѣшение, поднасяме на царя указъ да го подпише, веднага депеша: „Подписътъ ми, г. министре, фалшифициранъ, азъ си оттеглямъ подписа, моля да отмените указа“. Азъ, дѣйствително, се намирахъ въ трудно положение, какво да правя, слѣдъ като е излъгалъ указъ, да я отменявамъ, защото човѣкътъ поддържа, че подписътъ му е фалшифициранъ, и веднага внесохъ въ закона подобно измѣнение: подписътъ на съветникъ, който заявява, че си подава оставка, трѣбва да бжде потариялно завѣренъ. Това се внесе въ закона отъ менъ, за да се отнеме възможността на недобросъвестни хора да експлоатиратъ, че министърътъ произволно разтурялъ съвети съ фалшиви подписи, а така сжко и на недобросъвестни агитатори, да заставляватъ хората да подаватъ до министерството 10 заявления, едно на друго противорѣчиви. И тогава издадохъ това окръжно, за което говори г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи: единъ пѣтъ нотариусътъ завѣрилъ подписитѣ, дошли сж тѣ до министра, министърътъ издалъ заповѣдь, никакво отменение не може да става. Инакъ на какво ще се обърне тогава това управление. Ти, приятелю, който си човѣкъ доста издигнатъ въ очитѣ на туй общество, въ което живѣешъ, си ималъ куража и всичкото време да обсъдишъ, да-ли да си далешъ оставката или не: отишълъ си при сѣдния, завѣрилъ ти подписа, слѣлъ туй намѣриятъ те въ кѣчмата и те заставятъ срѣщу нѣщо да си оттеглишъ подписа, помѣ министерството ще се занимава съ вашитѣ кръчмарски разправии, нема министерството ще полнесе указъ на държавния глава, слѣдъ като е поинело вече такъвъ за разтурянето на съветъта, да отмени първия, защото нѣколко души. Иванъ или Драганъ, пожелали да си играятъ съ общинското управление? Ето защо, г. г. прѣдставители, казахъ азъ, че слѣлъ като единъ съветникъ си завѣрилъ подписа, че си подава оставката, неговиятъ подписъ за менъ, министъръ на вътрѣшнитѣ работи, е достатъчно доказателство, че той се отказва да бжде градски съветникъ и ще разтуря такъвъ съветъ, ако болшинството отъ съветниците си е подало оставката. Сжщото нѣщо — пѣхъ да ви чета, но нѣмахъ време — става и сега. Често чета до вѣстникитѣ оплакване: „Моятъ подписъ, г. министре, е фалшифициранъ“. Какъ ще бжде фалшифициранъ подписа ти, на-ли си ходилъ при мировия сѣдия, на-ли си завѣрилъ подписа си при него? Другъ е въпросътъ, ако има подставено лице; но ако има такова нѣщо, тогава вратитѣ на прокурорския паркетъ сж открити. При тази мѣрка, която взехме, да не може да става фалшифициране на подписа и експлоатиране съ неправилно разтуряне на съвети, една друга мѣрка се налага сега на държавата: никакви оставки на общински съветници не могатъ да се взематъ назалъ, никакви оставки не могатъ да бждатъ оттеглени. Права е идеята, която поддържа г. Петрановъ. Единъ пѣтъ ти, приятелю, си положилъ кандидатурата си за общински съветникъ, трѣбва да прѣпѣнишъ добръ, че тази длъжностъ е, колкото почетна, толкова и тежка; нагърбилъ си се да носишъ тежестта на мѣстното управление, заповѣдай да издържишъ тази тежестъ: не е ли това по твоитѣ плещи, не се кандидатирай“. И така въ закона за градскитѣ общини трѣбва да се отмени онаа алинея, която казва: общинскитѣ съвети се разтурятъ, първо, по подаване оставка на половината или повече отъ общинскитѣ съветници. Тя трѣбва

да се зачеркне, но въ замѣна на това трѣбва да се направи онова, което казахъ. Ние ще задължимъ общинскитѣ съвѣтници да се явяватъ на заседание, но трѣбва да ги платимъ. Общинскитѣ съвѣтници днесъ ще си напусне работата въ контората, сега имате 7 или 9 души въ тукашния градски съвѣтъ, не помня точно колко сж, социалисти, хора работници; е добръ, какъ вие ще ги накарате да стоятъ цѣль денъ въ общината, ако тѣ нѣматъ срѣдства да живѣятъ, да нахранятъ женитѣ си, да нахранятъ дѣцата си? Та не е само тукъ, идете въ цѣла България; азъ не говоря само за тукашнитѣ — всички сме хора, които се прѣпитаваме съ двѣтъ си рѣци. Слава Богу, въ България нѣма натрупани капитали. И затуй, азъ казвамъ, трѣбва да заплатимъ надницата на този общински съвѣтникъ, и тогава, когато азъ ще му запламя, имамъ право да го глобя, ако той не се яви на заседание.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Свършихте ли, г. Такевъ?

М. Такевъ: Още двѣ думи. — Ето защо, моля г. министра да приеме това измѣнение.

Тукъ г. Козиничи ме апострофира: „Защо Вие, г. Такевъ, не въведохте това измѣнение?“ Вѣрно е. Азъ искахъ да бъда щастливъ, ако бихъ могълъ да го въведа.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Г. Такевъ! Ако вземете да отговаряте на всѣкиго, който Ви апострофира, нѣма да свършите.

М. Такевъ: Свършвамъ. — Ето защо, азъ искамъ сега да направимъ това измѣнение, да прѣкратимъ вече по този начинъ срѣдствата, по които досега сж се разтуряли общинскитѣ съвѣти и нѣма да имаме ония неприятности, които ги имаме отъ червената маса — да се карае, кой съвѣтъ е разтуренъ правилно и кой не е, да се клеветимъ по булевардитѣ и отъ туй да вадимъ аргументъ за добро или лошо управление на страната. Ако направимъ тази реформа, г. г. прѣдставители, азъ съмъ убѣденъ, че въ висша степенъ ще подобримъ нашето общинско самоуправление и нѣма да се случватъ и онѣзи некрасиви работи; първия пътъ кметътъ издава обявление, че вика съвѣтниците на заседание, но по тѣзи или онѣзи причини не допѣлъ никой — заседанието не може да се състои, втория пътъ може вече и съ двама души да се вземе постановление. А ще видите, че на много мѣста, дѣто общинскитѣ съвѣтници сж провинявани и давани подъ съждъ, обикновено е ставало, когато тѣзи постановления сж вземени не въ пълния съставъ на общинскитѣ съвѣти. Така щото, ако г. министърътъ би възпринелъ тази идея, струва ми се, че ще направимъ една добра работа.

Въ закона за градскитѣ общини има още нѣкои други измѣнения да станатъ. Напр., тукъ г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи прѣдвижда измѣнение на чл. 36, който се отнася до заплатитѣ само на столичния градски общински кметъ и помощникитѣ му. Това е единъ принципиаленъ въпросъ. Или вие, като считате, че днесъ животътъ е скѣпъ, ще трѣбва да отворите рамкитѣ, въ които се движатъ общинскитѣ съвѣти за заплатитѣ на постоянното присѣствие, или ще считате, че досегашнитѣ рамки сж достатѣчни и нѣма да правите изключение нито за София, нито за Пловдивъ. Обаче, азъ съмъ на мнѣние, че тѣзи рамки трѣбва да се разширятъ, че вие въ Русе, въ Варна, въ Бургазъ, въ Пловдивъ не можете да намѣрите кметове при тѣзи заплати, които сега имъ давате; и за София говоря. Даже въ нашето управление бѣше трудно да стане човѣкъ кметъ, защото не може да се живѣе съ тази заплата. Г. Кир-

ковъ на нѣколко пѣти бѣше подалъ оставка, защото не му бѣха достатѣчни 6-тѣ или 7-тѣ хиляди лева, не помня добръ, които получаваше. Така щото, когато трѣбва да се измѣняватъ заплатитѣ въобще на постоянното присѣствие, не трѣбва да се прави изключение само за една община, а трѣбва добръ да обмислимъ този въпросъ, за да дадемъ повече просторъ на общинскитѣ съвѣти, въ които да се движатъ, за да опрѣдѣлятъ подходяща заплата на своето постоянно присѣствие.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Атанасъ Буровъ.

А. Буровъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще кажа нѣколко думи по принципъ върху законопроекта, безъ да влизамъ въ подробности, тъй като при второто четене ще имаме случай да дебатираме. Нуждата да стане измѣнението въ чл. 35 — а то е пай-сжщественото измѣнение, което ни се прѣдлага — се наложи отъ едно пропусчане, направено при измѣнението на избирателния законъ прѣзъ 1910 г. Както и уважаемиятъ г. Такевъ го каза сега, чл. 148 отъ избирателния законъ прѣдвизваше, че изборитѣ за градски общини ставатъ прѣзъ третата, ми се струва, седмица на м. августъ. Въ 1910 г. този членъ се измѣни въ смисълъ, че тѣзи избори ставатъ прѣзъ м. февруарий. Пропусна се, обаче, тогава да се направи съответното измѣнение на чл. 35 въ закона за градскитѣ общини, въ смисълъ, че шестѣтъ мѣсеца, които трѣбва да прѣдпшествуватъ — не повече отъ шестъ мѣсеца — общитѣ избори, се прилагатъ независимо отъ туй, да-ли е сжщата астрономическа година или не. По-рано, при старата редакция на чл. 148, понеже изборитѣ ставаха прѣзъ м. августъ, шестъ мѣсеца назадъ, падаха се прѣзъ м. февруарий, значи всичкитѣ избори, произвеждани между февруарий и августъ, подпадатъ подъ текста на чл. 35, който казва, че избори, произведени прѣзъ сжщата година, прѣзъ врѣме на послѣднитѣ шестъ мѣсеца отъ общитѣ избори, не се повтарятъ. Запазиха се думитѣ „прѣзъ сжщата година“. Ако бѣха се махнали само тия думи, нѣмаше да има сега тѣзи мъжнотии, нѣмаше да има нужда сега да внасяме измѣнения въ закона. Значи, въ сжщность, не се касае да правимъ нѣкакво измѣнение на закона, а по-право да дадемъ едно тълкувание на чл. 35 отъ закона за градскитѣ общини. И азъ ще моля г. министра на вътрѣшнитѣ работи, както и комисията, която ще има да се занимае съ този въпросъ, материята, която се урежда въ чл. 35, да бѣде извадена отъ този законопроектъ и да се уреди подъ форма на проектъ за тълкувателенъ законъ на чл. 35 отъ закона за градскитѣ общини; да направи камарата едно тълкувание въ смисълъ, че тя разбира този шестмѣсенъ периодъ, тече не само прѣзъ сжщата година, а даже и прѣзъ двѣ години, ако така е съвпадението на датитѣ, и да покаже съ туй, че законодательтъ не иска чрѣзъ своята собствена воля да продължи мандата на едно изборно тѣло, което не е получило този мандатъ отъ избирателитѣ, а че прави само едно тълкувание на закона. За мене това различие има твърдѣ голѣмо теоретическо, принципиално значение, защото съмъ убѣденъ, че законодательтъ нѣма право, слѣдъ като вече е изтекълъ мандатътъ на едно изборно учрѣждение, по силата на закона да продължи този мандатъ. Азъ разбирамъ, че г. Такевъ има интересъ да поддържа тази теза, защото неговото правителство бѣ изпаднало въ тази грѣшка, която справедливо биде критикувана на врѣмето. Ние, обаче, нѣма защо да приемемъ една теория, която може да има сетинии твърдѣ печални за нашитѣ изборни учрѣждения. Дѣ ще се спремъ? Ако допуснемъ, че законодательтъ може чрѣзъ законъ да продължи неограничено живота на едно изборно

тѣло, което е избрано за опрѣдѣленъ периодъ, защо да се спре на шестъ мѣсеца, защо да не продължимъ мандата му съ година, съ двѣ, съ три? Дѣ е гаранцията? Каква принципиална база има да кажемъ, че до шестъ мѣсеца можемъ да продължимъ мандата на едно изборно тѣло, а отъ шестъ мѣсеца нагорѣ не можемъ? Ние изпускаме нишката на законността, г-да, а това е много опасно, особено когато то се върши отъ единъ парламентъ, който е самъ законодатель и който трѣбва да дава примѣръ за почитане на законитѣ. Отъ дѣ черпи сили единъ градски съвѣтъ? Отъ избирателитѣ. Защото, ако избирателитѣ се събератъ другъ денъ, ако се събератъ не въ формитѣ, които законътъ прѣдвижда, тѣ не могатъ да дадатъ мандатъ на 12—15 души и тѣзи послѣднитѣ нѣма да бждатъ законни прѣдставители на града; е добръ, тогава отъ закона ли черпятъ избирателитѣ мандатъ? Не, защото законътъ натоварва избирателитѣ да повѣрватъ този мандатъ на извѣстни лица. Значи, заключението е, че мандатътъ и законната сила на единъ общинари произтича отъ съвкупното дѣйствие на закона и волята на избирателитѣ и че, ако липсва едно отъ тия двѣ условия, тоя мандатъ не могатъ да иматъ. Добръ, да прослѣдимъ, тогава, тази мисль и да приложимъ този принципъ на въпроса, който ни интересува.

Ако приемемъ, че законътъ дѣйствително трѣбва да се разбира тѣй, както буквалното тълкуване ни налага, т. е. че чл. 35 ще се приложи само за общински съвѣти, които сж прѣизбрани, да кажемъ, между 1 и 18 януарий, значи, въ сжщностъ, ние искаме да дадемъ едно продължение съ 3 или 4 мѣсеца или даже съ 3 години на мандата на тѣзи общински съвѣти, които сж избрани по-рано и които чл. 35 не засѣга. Ако допуснемъ, че тѣ не сж имали този мандатъ първоначално, когато сж се избирали, азъ съмъ правъ да кажа, че избирателитѣ имъ сж дали мандатъ само за опрѣдѣленото отъ закона врѣме, т. е. само до датата на общитѣ градски избори, и че сега ние, законодателятъ, безъ да иматъ тѣзи избраници туй доврѣе на българскитѣ избиратели да могатъ да управляватъ общината до изтичането на тригодишния периодъ, даваме имъ единъ мандатъ отъ три години, безъ да имаме туй право. Обаче, очевидно, това трѣбва да се направи, защото практически, разумно погледнато, цѣльта на законодателя не е била тази. Тукъ има едно случайно пропуцане, една редакционна грѣшка, едно недоглеждане на съответнитѣ измѣнения, които трѣбва да се направятъ въ избирателния законъ и въ закона за градскитѣ общини, когато сж правени новитѣ измѣнения. За да излѣземъ отъ това противорѣчие, азъ мисля, че трѣбва да разрѣшимъ въпроса чрезъ единъ тълкувателенъ законъ на чл. 35 отъ закона за градскитѣ общини.

Ще моля, прочее, г. министра да се съгласи на това, защото практически ще достигнемъ до сѣщитѣ резултати. Нѣма да има повече протакане на врѣме, а всичката мжнотия ще бжде, че, вмѣсто единъ, ще имаме два проекта, тѣй като чл. 35 ще трѣбва да се извади отъ този проектъ и ще можемъ да го прокараме въ другия проектъ, та когато се разрѣши единиятъ въпросъ, ще се разрѣши и другиятъ.

Ще моля комисията, която ще се занимава съ тоя законопроектъ, да има прѣдъ видъ и това принципиално съображение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата пловдивскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Христо Поповъ.

Х. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! Почитаемиятъ г. Такевъ ви говори, че г. Радославовъ създаде единъ законъ нѣкога, прѣди 11 години, та той трѣгналъ подиръ г. Радославова, и ви моли и вие да трѣгнете подиръ него, за да вървимъ вѣчно

по тази грѣшка, която допуснало управлението на г. Радославова. Ще кажа на уважаемия г. Такевъ, че г. Радославовъ си плати грѣха — той бѣше осъденъ за това — а сега ще трѣбва да си платятъ грѣха тѣзи, които подиръ него не сж зачитали конституцията. (Смѣхъ) Врѣме е.

По моето убѣждение, г. г. народни прѣдставители, общинското управление, както гласи чл. 3 отъ конституцията, е самоуправление. Но то е само една дума, която стои за украшение въ нашата конституция, безъ да е било приложено до днесъ въ нашия животъ. Туй трѣбва да признаемъ. Питамъ ви азъ, какво е това общинско самоуправление, когато единъ Такевъ, напр., като министъръ, може да прати хора вътрѣ въ канцеларията да биятъ кмета, и той въ кърви да си дава оставката, както бѣше случаятъ въ с. Кадършикъ, Брѣзовско, дѣто кметътъ три мѣсеца стоя въ болницата, само затуй, защото отъ 18 години винаги е билъ кметъ на това село, обаче при Такева не може да бжде такъвъ, защото трѣбваше да се лиши отъ жавота си? Това самоуправление ли е?

Д. Ганчевъ: Пердашиха го.

Х. Поповъ: Пердашиха го хубаво. (Смѣхъ) Та само туй ли е? Не искамъ да изреждамъ всичко, каквото прави Такевъ, но вземете, напр., какво направи той въ Пещера, въ Станимака, когато навлизаше въ властѣта, на 2 и 16 февруарий. То бѣше грозна картина; то бѣ касапница! По-добръ никакво самоуправление да нѣмаше. И двата тѣзи града се изплашиха, избѣгаха хората въ Пловдивъ, за да си спасятъ живота — какво имъ трѣбва самоуправление?

Обаждатъ се: А-а-а!

Х. Поповъ: Това бѣше положението. Ревизори ще трѣгнатъ прѣди изборитѣ, като нѣкоя епидемия, ама само прѣди изборитѣ. Ако се държи една статистика, какви бѣха ревизоритѣ на г. Такева прѣди изборитѣ, вие ще видите, че не сж оставили нито едно кметство на мира: всичкитѣ се извадиха прѣстѣпници, и ги пратиха на сѣдилищата като подсѣдими; но отъ хиляди хора, дадени подъ сѣдъ, почти никой не бѣ осъденъ. Това самоуправление ли е, питамъ азъ?

М. Такевъ: Вие басни разправяте, г. Поповъ.

Х. Поповъ: Какви басни? Имате окръжно отъ тогавашния министъръ на правосѣдието: като го прочетете, вървамъ да видите, какъвъ духъ то носи; това окръжно има съвмѣстимостъ съ самоуправлението толкова, колкото тъмнината съ свѣтлината.

М. Такевъ: Вие сѣкашъ говорите за Китай. Българскитѣ народъ знае по-добръ отъ Васъ, какво бѣше нашето управление. (Смѣхъ)

Х. Поповъ: Какво прѣдписва на сѣднитѣ въ това окръжно министърътъ на правосѣдието? Казва, че, ако има изпратени ревизори и ако прокурорътъ не прѣмѣнно трѣбва да даде общинскитѣ съвѣтници подъ сѣдъ, сѣдътъ трѣбва веднага да ги отстрани. Така ли бѣше?

П. Папанчевъ: Така бѣше.

Х. Поповъ: Това самоуправление ли е?

М. Такевъ: Я прочетете окръжното. Това е измукано изъ прѣститѣ Ви.

Х. Поповъ: Азъ аналъ това окръжно: ние живѣемъ въ България.

М. Такевъ: Това прилича на марша на либералитѣ.

Х. Поповъ: Не казвамъ, че нѣмаме общинско самоуправление, но докладъ сме достигнали, каква жалка картина прѣдставлява това наше самоуправление! Вие виждате, че г. Такевъ е дошълъ до убѣждение — и ние още мълчимъ — че трѣбва мировиятъ съдия да завѣршава подписа на единъ съвѣтникъ, който си дава оставката. Знаете ли, какво значи туй? То значи, че административната властъ абсолютно е дискредитирана прѣдъ обществото. Та има ли го това нѣщо на друго мѣсто? Питамъ ви, какви сѫ тѣзи наши власти, та трѣбва непрѣмънно да не се вѣрва на министра, а да се вѣрва на мировия съдия — той да удосто- вѣржава? Какво показва туй? Туй показва, че нѣма самоуправление, че нашитѣ министри много се увличатъ, че тѣ забравятъ, що е самоуправление, и по този начинъ дохождаме, тъй да кажа, до такъва абсурди, които има въ нашитѣ закони. По моето убѣждение, общинското самоуправление се крѣпи на изборитѣ, на гласа на избирателния корпусъ. Пипнете ли понататъкъ, вие нѣмате самоуправление. Азъ никога не поддържамъ тази теория, която поддържа г. Такевъ, защото това не е самоуправление. Трѣбва вече да оправимъ общинското самоуправление, ако искаме да имаме парламентарно управление, защото, прѣди всичко, клетката трѣбва да е здрава, за да имате здраво тѣло. При таква общинско управление, каквото го имаме сега, абсолютно никакъ не оставаме общинитѣ да дѣйствуватъ; ние законодателитѣ сами имъ даваме права и имъ ги отнемеме. Въ 1911 г. кметствата на демократитѣ трѣбваше да си дадатъ оставката, защото мандатътъ имъ бѣше изтекълъ, но г. Такевъ го продължи за още една година, и тѣ стоятъ; това самоуправление ли е?

М. Такевъ: И сега ще вдигашъ ръка за това.

Х. Поповъ: Азъ говоря за вашето управление, ще говоря и за сегашното. — Защото министерътъ искалъ, затова продължили живота на едно общинско управление. А това какво значи? То значи, че личниятъ режимъ господствува. И главно то е, че борцитѣ противъ личния режимъ го хранятъ навсѣкдѣ, на всѣка стѣпка. Азъ никога не очаквахъ отъ г. Такева да се ржководи отъ туй, че нѣкога г. Радославовъ въ своето управление е допусналъ една грѣшка: това не е принципъ. Радославовъ може да е събркалъ, както и вие можете да събркате. Но принципътъ е този: да оставимъ самоуправлението свободно. То ще се покон само на изборитѣ, на гласа на избирателитѣ. И главно въ нашитѣ прави трѣбва да се усвои туй, че когато мандатътъ усѣти, че болшинството отъ избирателитѣ не сѫ вече за него, че общественото мнѣние се е измѣнило, веднага да си поднесе оставката и да се произведе новъ изборъ. А какво ми тълкува тукъ г. Такевъ? Даже не имъ дава право и оставитѣ да си даватъ. Да стои, кай. Защо ще стои? — „Ти, кай, господине, който си искалъ да станешъ съвѣтникъ, трѣбвало добръ да прѣцѣпишъ, можешъ ли да устоишъ; инакъ не ти давамъ право да си давашъ оставката“ — единъ принципъ, който е въ разрѣзъ съ самоуправлението, който е прѣмо противъ всѣкакво парламентарно управление, противъ всѣкакво понятие за изборъ. Не е така, единъ избраникъ е такъвъ до- тогава, докогато има желание да служи на народа си; когато за него се появи невъзможностъ да служи, дава му се тая свобода да си подаде оставката. И сега г. Такевъ може да си даде оставката, ако желае. (Смѣхъ) Това е принципъ непркосно- венъ, тъй да кажа, основенъ, а пъкъ за общинското самоуправление още по-голямъ. Така шото таквъ принципъ никога не трѣбва да се забравя; може да

си подава оставката всѣки съвѣтникъ, въ всѣко врѣме, когато пожелае; само че той трѣбва да е свободенъ, да не му пращате ревизори, да не му приписвате прѣстѣпления, за да го позорите прѣдъ обществото, че той е прѣстѣпникъ и тогава, когато ще ставатъ избори да не му пращате хора да го биятъ. Тѣзи работи зависятъ отъ министра, отъ неговата политика, отъ неговата душа. Когато вие не оставяте единъ дѣецъ на свобода, когато ме да- вате подъ съдъ затуй, че съмъ говорилъ отъ Джу- маята, отъ кѣдѣто и вие говорихте, и когато сега викатъ: „Христо Ивановъ Поповъ обвиняемъ по утлавно дѣло“, хората се питатъ: „Брей! Какво е това?“ Обвинение утлавно, че съмъ говорилъ тамъ противъ демократитѣ. Тѣзи привички трѣбва да оставите единъжъ завинаги. Дайте всичката свобода на всѣки дѣецъ, когато виждате, че той дѣйствува легално; даже го похвалете, ако имате доблестъ. Не сте оставили човѣкъ да не сте го дали подъ съдъ! Ама тамъ е вашата грѣшка.

Та, казвамъ, г. г. народни прѣдставители, когато говоримъ за самоуправление, най-добръ е да по- молилъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи да се завземе да ни прѣдстави единъ пълненъ проектъ — не съ такива малки измѣнения — въ който да про- гледва прѣди всичко принципътъ, че общинското управление у насъ трѣбва да остане съвършено не- зависимо. А то ще стане такова, първо, като се спази принципътъ на свободата на изборитѣ, който строго да бѣде проведенъ и спазенъ отъ всички по- сѣгателства, прѣди всичко, отъ посѣгателствата на властѣта и послѣ на другиго. Второ, слѣдъ тази сво- бода, която ще се даде, трѣбва управлението да се по- кой единствено на избирателната воля: законодател- ното тѣло да не може по никой начинъ да продъл- жава или да скѣпява живота на общинското управ- ление. То е грѣшка, която е допусната и отъ други правителства, но на която трѣбва да се тури край. Подиръ това, друго едно начало трѣбва да има: общинското управление да бѣде окончателно неза- висимо въ всичкитѣ свои сдѣлки. Прѣдставете си, какво е това самоуправление, дѣто единъ кметъ не може да сключи единъ контрактъ безъ контрола на правителството. Изключение да има само тогава, ко- гато вече общината стои финансово злѣ, има дългъ. Тогава разбирамъ да се тури контрола отъ прави- телството, за да не се съсипватъ финанситѣ на това публично лице, а въ други отношения управлението да бѣде съвършено независимо. Истинско самоупра- вление не може да има, докато не се турятъ тѣзи начала въ него, и додѣто не дадете, тъй да се каже, единъ искъ на кмета. И трѣбва да се даде единъ публиченъ искъ на кмета даже срѣщу министритѣ, срѣщу всички, които посѣгатъ на правата му, които дохождатъ да му съставятъ актове. Единъ публи- ченъ търгъ ще стане; министерътъ не желае да стане търгътъ, защото неговиятъ партизанитѣ трѣбва да се облагодѣтелствува. Дайте на кмета единъ искъ, да може да отиде прѣдъ едно учрѣждение — какъ ще го наречете: държавенъ съвѣтъ, админи- стративно сѣдилище — за мене имената не сѫ важни, важно е това: кметътъ да изложи и до- каже, че министерътъ не прави нищо, освѣнъ пар- тизанство. Мотивътъ ще е този. И това учрѣжде- ние ще отмѣни постановлението на министра и то- гава вече ще имате независими кметове, които ще могатъ да се оплачатъ срѣщу всѣко дѣйствие, срѣщу всѣки жандаринъ и дори срѣщу самия ми- нистъръ. Докогато не турите тия начала, съ това мълнико измѣнение не може да постигне самоупра- вление.

Ето защо казвамъ, по принципъ измѣнението на чл. 35 въ този законопроектъ е мѣрка палиативна. Тя може да се приеме и трѣбва да се приеме врѣ- менно, докато ни се внесе новъ законопроектъ; но

азъ бихъ молилъ комисията да не я приеме, а прѣмо да изтъкне отмиъненіето на забѣлжката къмъ чл. 148 отъ избирателния законъ, съ която забѣлжката г. Такевъ продължи днитѣ на маса градски съвѣти, и веднага, щомъ влѣзе въ сила законътъ, трѣбва да се произведатъ изборитѣ, защото то е една голѣма неправда, и тия, които седятъ днесъ като кметове и управляватъ, когато знаятъ, че нѣма общественото мнѣние, правятъ най-голѣмото прѣстѣпление и сж най-лошитѣ елементи за парламентарния режимъ и най-добритѣ хранители на личния режимъ. Тѣ днесъ повечето сж демократи, бивши борци на личния режимъ, но не по този пѣтъ, по който днесъ културата се бори. (Смѣхъ)

Що се отнася до платата на столичния кметъ, азъ съмъ на мнѣние не само за него да се направи това изключение; то трѣбва да се направи и за русенския, и за пловдивския, и за варненския, и за търновския кметове, а така сжщо и за тия на други нѣкои градове, за които комисията би намѣрила за добръ, защото, г. г. народни прѣдставители, добритѣ хора не ставатъ кметове. Азъ самъ съмъ ималъ случай да ми прѣдложатъ кметското мѣсто въ Пловдивъ; но казахъ на г. Радославова: „Не приемамъ, съ 6.000 л. не служа; трѣбва да крада, а азъ не искамъ да крада.“ Постава въ таква положение, че трѣбва да си зарежатъ частнитѣ интереси и да станатъ изключително обществени човѣци. То е добро, но всѣки не може да го направи. А когато се плати единъ кметъ както трѣбва, вѣроятно тѣ нѣма да бждатъ такива, каквито сж болшинството или каквито една частъ се явиха въ нашето общинско управление. — Трѣбва да си го признаемъ, има злоупотрѣбления. Съ това ще поправимъ до извѣстна степенъ едно зло, защото азъ никакъ не вѣрвамъ, че единъ гражданинъ, като го платятъ повече, ако е разваленъ, нѣма да краде. То е въ характера на обществения дѣецъ; но, въ всѣки случай, то е едно подобрене: на добритѣ хора се дава възможностъ да служатъ на своето отечество, безъ да бждатъ изкушавани отъ нашитѣ многобройни изкусители, каквито ги имаме.

Що се отнася до думитѣ „князь“, „княжество“, че трѣбва да се замѣнятъ съ думитѣ „царъ“, „царство“, менъ ми се струва, г. г. народни прѣдставители, че не трѣбва въ всѣки законъ това да го казваме. Ние въ конституцията имаме вече казано: дѣто има понятието „князь“ трѣбва да се замѣни съ „царъ“, „княгиня“ — съ „царица“ и т. н.; не би трѣбвало, по моему, въ всѣки законъ и въ всѣко измѣнение да се туря такъвъ единъ членъ, когато го имаме въ конституцията. Трѣбва, най-послѣ, да кажемъ въ едно малко членче, че тамъ, дѣто трѣбва да се употрѣбаватъ тия думи, да се замѣнятъ съ новитѣ.

Това имамъ да кажа по принципъ. Азъ ще гласувамъ за законопроекта, като казвамъ, че запредъ бихъ желалъ г. министърътъ на вътрѣшнитѣ дѣла да ни сезира съ другъ законопроектъ.

Прѣдседателствуещъ М. Маджаровъ: Има думата дупничкиятъ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Кириякъ Провадалиевъ.

Д-ръ К. Провадалиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Безспорно е, че единъ отъ най-добритѣ конституционни институти отъ стотина години насамъ е общината, която си е извоювала това, което ние днесъ наричаме самоуправление. Общината въ една държава не е освѣтъ миниатюра на тази държава. Държавата, при отстъпването на извѣстни свои прерогативи, прѣдава ги на извѣстни избиратели и остава гражданитѣ сами да си направляватъ собствени работи, безъ да имъ се мѣси който и да е, по иерархически редъ, било окръжниятъ упра-

витель, било околийскиятъ началникъ, било, най-сетитѣ, министърътъ на вътрѣшнитѣ работи. За жалостъ, у насъ това понятие на общинско самоуправление е било една подигравка съ самото понятие „самоуправление“. Вие отъ дълги години насамъ чувате да се тълкува и да се говори на дълго и широко въ събранията, въ печата и навсѣкждѣ за личния режимъ, а вие ще намѣрите въ общинитѣ личния режимъ на министра на вътрѣшнитѣ работи. И ако е позволено на единъ обикновенъ смъртенъ министъръ на вътрѣшнитѣ дѣла да отразява своя личенъ режимъ на общинитѣ, тогава не трѣбва да ни се вижда чудно това, което е ставало и става, и че личенъ режимъ има и въ най-висшата степенъ на държавното управление.

Съ тѣзи нѣколко думи искахъ да кажа, че г. министърътъ на вътрѣшнитѣ дѣла, който е единъ дългогодишенъ борецъ въ политическото поле и който има горчиви опити и изпити въ миналото си, не трѣбваше, както сж правила досега всѣки министър, да прѣвърща нашитѣ закони на единъ чипъ съ 150 кърпежи. Всѣки кърпи тамъ, дѣто го боли. По този начинъ, било по партийни съображения, било по лични съображения, било по хиляди други съображения, щомъ като едно извѣстно законоположение стѣснява извѣстна срѣда, се явяватъ измѣненни въ закона. Тѣй е вървѣло и туй не трѣбва да го криемъ. Какъвъ е мотивътъ да се внесе това малко измѣнение тукъ? Мотивътъ е много ясенъ: станаха общинскитѣ избори въ София; правителството е доволно отъ тѣхъ и не ще да ставатъ нови избори. Ако бѣше противното, нѣмаше да се внесе това законоположение. Далечъ отъ мене е да правя укори на уважаемия г. Людскановъ — азъ съмъ навикналъ да го уважавамъ още прѣди да бжде на властъ, още отъ колуаритѣ на окръжния сѣдъ; но искамъ тукъ да изтъкна, че когато ставатъ измѣненни, не ставатъ отъ нѣкое народополезно желание — да се допринесе нѣщо на общинското самоуправление. Слѣдователно, вмѣсто да се внесѣше такава едно малко законче за закрѣпване на нѣкои дупки, които зѣятъ, по-добръ бѣше г. министърътъ да използва своето положение като министъръ на вътрѣшнитѣ дѣла, да назначи една комисия отъ вѣщи юристи и добри граждани, която да прѣработи коренно закона за общинитѣ, за да прѣстане тази гавра „общинско самоуправление“. Знаятъ околийскитѣ началници на респективния режимъ какво значи общинско самоуправление. Вие ще видите, г. г. народни прѣдставители, че обикновениятъ начинъ на разтурване на нашитѣ общини е: щомъ като режимътъ се измѣни, тогава се пуска въ ходъ цѣлата държавна машина, и слѣдователи, и прокурори, и полиция, и администрация, и всичко, за да стане една пертурбация. Не могатъ тѣ да държатъ чужди елементи въ своя организъмъ. То е единъ трѣтъ, който е влѣзълъ въ нокъти на новия режимъ, и той ще се мчи да го изкара. Тази история вѣчно се повтаря. Азъ не съмъ видѣлъ досега никой министъръ на вътрѣшнитѣ работи да разтури една своя община, да прати ревизоръ да анкетира извѣстна община отъ режима. Колко свои общини разтури г. Такевъ? И само той ли е? Кой министъръ е направилъ това? И чудно е, че тѣзи ревизии, и тѣзи ревизори кацватъ като гарги винаги, когато има новъ режимъ. Компромстира се самиятъ видъ на ревизията, самото търсено на прѣстѣплението, самото му издирване, защото ние го търсимъ не когато става прѣстѣплението, а го търсимъ когато можемъ да го експлоатираме. Слѣдователно, България, която живѣе отъ 30-на години насамъ политически животъ, срамътъ е да се явява съ такъвъ кърпежъ на законъ, който е отъ грамадно значение за нашето самоуправление.

Азъ съмъ противъ това измѣнение, г. г. народни прѣдставители, и по други съображения. Прѣдъ видъ на това, че въ бъдеще вече изборитѣ за градскитѣ общини ще ставатъ по пропорционалната система, азъ искамъ да мисля, че по неволя ще се тури край на туй разтуряне на общинитѣ, защото, когато вие ще искате да разтурите една община, понеже извѣстни общински съвѣтници сж се провинили, било наистина, било фиктивно въ извѣстни прѣстѣпления, нѣма освѣтъ прокурорътъ да изправи общинския съвѣтникъ прѣдъ слѣдователя, а на негово мѣсто ще се яви неговиятъ другаръ, т. е. човѣкътъ, който го слѣдва. Слѣдователно, каква нужда имаме сега да измѣнимъ и да дадемъ особено тѣхнѣване на единъ законъ, когато това измѣнение, или това тѣхнѣване, което нѣкои желаятъ да правятъ, не е отъ сжщественъ характеръ, щото да гарантира самоуправлението на общинитѣ. Дайте едно по-корено измѣнение, дайте нѣщо по-остроумно, нѣщо, което нѣма да обърне общинитѣ на играчка въ рацѣтъ на околийския началникъ. Освободете общинитѣ отъ опеката на окръжния управителъ, отъ опеката на министра на вътрѣшнитѣ работи, защото, както ви каза г. Поповъ, често пѣти интереситѣ се кръстосватъ: общината, ако желае нѣщо, може министерътъ да го не желае, и обратното. Но този начинъ двѣтъ власти се кръстосватъ и нищо не става. Може да се измѣни законътъ, да се наложи единъ контролъ на самитѣ общини чрезъ новъ начинъ, по който модернитѣ общини се контролиратъ. Дайте референдумъ, дайте на единъ общински съвѣтъ да има куража да поднесе своитѣ искания, своитѣ измѣнения, или работи, които той иска да направи за града, да бждатъ обекдени отъ гражданина, който е господаръ на града, който има интереси въ този градъ, който иска паважи, канализация, освѣтление и всички други работи, защото ежедневно изникватъ тѣзи нужди. Та, слѣдователно, добръ би било, ако се вземѣше това прѣдъ видъ отъ уважамия г. министъръ на вътрѣшнитѣ работи и той да се заеме да измѣни закона за градскитѣ общини така, щото той да заслужава респекта на всѣка една партия и нито една партия да не смѣе да посегне на тоя законъ, като се постигне гонимата цѣль, а именно самоуправлението на общинитѣ.

Колкото се касае до другото измѣнение, г. г. народни прѣдставители, азъ нѣма какво да кажа. Искамъ да ви кажа нѣколко думи за заплатитѣ. Вѣрно е, че за заплатитѣ въ София трѣбва да се направи изключение, защото сегашниятъ размѣръ е малкъ; но, освѣнъ това, друга една причина за подобрене заплатата на нашитѣ кметове и помощници кметове е и тая, че столицата е глава на държавата; тукъ е централното управление, тукъ е и върховното правителство и често пѣти тия хора биватъ заставени съответно съ своето положение, като столични общинари, да изразходватъ повече отъ това, което би изразходвалъ всѣки единъ общинарь било въ Варна, било въ Русе, било въ Пловдивъ. Съ това не искамъ да кажа, че не трѣбва да има прѣдѣлъ, ограниченъ въ рамкитѣ на възможността, но дайте на човѣка това, което му е необходимо да живѣе. Та казвамъ, азъ ще гласувамъ за тоя законопроектъ, само че това измѣнение на чл. 35 азъ го намирамъ безпрѣдметно и безцѣлно, прѣдъ видъ на туй, че пропорционалната система парализира и нѣма нужда вече общинитѣ да се разтурятъ и всѣка община ще прѣживѣе своя периодъ по силата на самия законъ, който я гарантира.

Прѣдседателствуещъ М. Маджаровъ: Има думата старозагорскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Шиваровъ.

Г. Шиваровъ: Г. г. народни прѣдставители! Уважаемиятъ г. Провадалиевъ каза, че съ измѣнението на тия два члена отъ закона за градскитѣ общини ставало единъ кърпежъ. Не съмъ азъ, който ще кажа, че съ измѣнението на тия членове се прави Богъ знае каква реформа въ закона за градскитѣ общини, съ цѣль да се прави политика съ общинскитѣ самоуправителни тѣла. Не сте и вие, почтено болшинство, които ще поддържате сжщото туй нѣщо, затуй, защото болшинството, състояще се отъ двѣтъ партии, никой пѣтъ не е искало да прави политика съ тия самоуправителни тѣла. Фактъ неоспоримъ е резултатътъ отъ разтуренитѣ досега общини, че днешното правителство е правителство, което най-малко е искало да прави политика отъ общинскитѣ самоуправителни тѣла. Туй измѣнение на чл. 35, което внася г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи, както и измѣнението на чл. 126 отъ избирателния законъ, за изборитѣ за окръжни съвѣти, се налага отъ врѣмето, отъ нуждитѣ, и затуй става тоя кърпежъ, а не отъ съображение за охраняване на нѣкакви партийни интереси. Ако погледнемъ партийно, тѣзи прѣдставители, които изхождатъ отъ градоветѣ, дѣто станала избори отъ нѣколко мѣсеца насамъ, сж на друго становище; тѣ биха искали да си остане сжществуещото положение на чл. 35; съ други думи, да се произведатъ избори тогава, когато ще има общи градски избори въ цѣла България. Но, г. г. народни прѣдставители, прѣди нѣколко мѣсеца произведени избори, бива ли да тормозимъ пакъ българскитѣ избиратели съ изборна борба? И за туй г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи внася туй измѣнение, а не отъ съображение за охраняване на партията. Извѣстно е, че въ самоуправителнитѣ тѣла, които се избраха напоследѣтъ, взематъ участие всички партии, понеже изборитѣ се произведоха съгласно закона по пропорционално-сѣразмѣрната система; избранитѣ не сж само хора отъ двѣтъ властующи партии. Ако бѣха хора само на двѣтъ властующи партии, тогава правъ нѣше да бжде г. Провадалиевъ да твърди, че туй се прави съ нѣкаква цѣль, за охраняване. Тукъ такава цѣль нѣма. Съ това се прави единъ врѣмененъ кърпежъ.

Колкото за оная голѣма реформа, която е изтъкната въ самата платформа на правителството, още прѣди изборитѣ, ние трѣбва да искаме отъ почитаемото правителство да я внесе въ Народното събрание, и то да се занимае съ нея още въ тая сесия, и тая реформа да стане както въ закона за градскитѣ общини, така сжщо и въ закона за селскитѣ общини, за въвеждане на едно пълно автономно управление въ тая страна. Ние, двѣтъ коалирани партии, всѣки пѣтъ въ агитациитѣ си, както въ опозиция, така и на власт, не сме пропуснали случай да не проповѣдваме това прѣдъ българскитѣ избиратели и ние днесъ държимъ за туй нѣщо. Ние искаме, щото въ продължение на тая сесия още почитаемииятъ г. министъръ на вътрѣшнитѣ работи да занимае Народното събрание съ тая реформа; ако сега не може, то въ втората сесия на настоящето събрание непрѣмвно да занимае народното прѣдставителство съ тия два закона. Г. г. народни прѣдставители! Кърпежъ е било и кърпежъ ще бжде, ако законопроектътъ се внесе така прибързано. Вие искате отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи да внесе единъ законопроектъ за измѣнение закона на градскитѣ и селски общини; това ще бжде едно недоносче, ако въ продължение на два-три мѣсеца вземе да нареди такъвъ единъ законопроектъ и го внесе въ Народното събрание. Ами правителството въ продължение на осемъ-деветъ мѣсеца прави на два пѣти избори и сега искае непрѣмвно да ви занимае съ една голѣма реформа, която е основата на едно парламентарно управление. Ето защо, когато ще внесе г. ми-

министърът на вътрешните работи единъ законопроектъ, той трѣбва да бѣде добръ обмисленъ, добръ обмисленъ, да стане достойни както на пресата, тъй и на обществото, и на Народното прѣдставителство, та още отъ по-рано да се видятъ неговитѣ добри и лоши страни, да се подложи на критика и тогава да влѣзе тукъ, въ Народното събрание. Иначе, всѣко прибрзване съ новото законоположение ще бѣде единъ кърпежъ. Ние поне, прѣдставителитѣ отъ болшинството, не желаемъ да ни занимаватъ съ такива кърпежи.

Азъ, прочее, моля народното прѣдставителство да гласува за приемането по принципъ на измѣненіето на чл. 35 отъ закона за градскитѣ общини и да се изпрати въ комисията.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Понеже никой не иска думата, дебатитѣ се прѣкратаватъ.

К. Попкрѣстевъ: Азъ искамъ думата.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Вие искате думата, но азъ заявихъ, че дебатитѣ сж вече прѣкратени.

Г. министърътъ на вътрешните работи има думата, тъй като по правилника г. г. министритѣ и г. докладчикътъ могатъ въ всѣко положение да взематъ думата.

Министъръ А. Людскановъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣди всичко, ще отбѣсна нареканіята, които се направиха, че сме правили кърпежъ на закона. Азъ не желая да правя никакви кърпежи и ви заявявамъ, че слѣдъ като се закрие Народното събрание, въ м. мартъ или априлий, ще назнача една комисия подъ мое прѣдседателство, която да ревизира както закона за селскитѣ, тъй и закона за градскитѣ общини. Това е моята идея. Азъ благодаря на г. Провадалиева, който ми направи комплиментъ, че азъ съмъ се борилъ за независимостта и самоуправлението на общинитѣ, и дѣйствително ще се постарая да направя всичко възможно, за да гарантирамъ това самоуправление. Обаче отсега ви заявявамъ, че не трѣбва да си правите илюзии, че съ закони, макаръ и най-добритѣ, ще може по едно магическо мановение на нѣкой жезълъ да се промѣни всичко у насъ. Самоуправлението на общинитѣ не е дума — ако да бѣше само дума, можеше да се направя най-добриятъ законъ и работата да бѣде готова — а то е дѣло. Трѣбва прѣбраждане на нравитѣ, трѣбва добро възпитание на населението, за да може да има въ дѣйствителностъ общинско самоуправление. Не само въ тая материя, но и въ всички материи изобщо по управлението, възпитанието на народа е, което може да му гарантира правата, а не само законътъ. Въ Англия писана конституция нѣма, а има по-добро, по-конституционно управление, отколкото въ Франция, където деветъ революции станаха и деветъ конституции се промѣниха. Трѣбва да има такива нрави, за да умѣе населението да си пази правата. Основното право е самоуправлението на общинитѣ; за това право трѣбва да залѣгаме всички, и трѣбва веднага да ви заявя, че въ това отношение се има голѣмъ успѣхъ. Дѣ бѣха нашитѣ нрави прѣди нѣколко години, когато съ юрушъ се взимаха общинитѣ при промѣнение на режима и дѣ сж сега? Вие всички жителете въ България и знаете положението. Азъ недавно имахъ честта да изложа прѣдъ почитаемото Народно събрание, че ние, двѣтѣ коалирани партии, потвърди се за два важни избора — първиятъ и най-важниятъ за измѣненіето на конституцията — въ продължение на периода, който прѣдшествава тоя пръвъ изборъ, за великото Народно събрание, и нашето идване на властъ, ние, казвамъ, смѣнихме само 123 общински съвѣта, когато нашитѣ прѣд-

шественици смѣняваха по 500—600 общини. И тогава казахъ, че ако отъ двѣ хиляди общини въ България въ продължение на нѣколко мѣсеца сж смѣнени само 123, и то въ надвечеріето на великото Народно събрание, може да се направи заключение, че само $\frac{1}{20}$ отъ общинитѣ сж били смѣнени по една или друга причина. Вие виждате отъ това, колко сме далечъ отъ врѣмената, когато при идване на едно ново правителство почти поголовно се смѣняваха общинитѣ, или се принуждаваха да се смѣняватъ. Това измѣнение, което азъ прѣдлагамъ днесъ, нѣма за цѣль нищо друго, освѣнъ слѣдующето положение: понеже приближаватъ изборитѣ прѣзъ м. февруарий, прѣдъ мене се изправяше чл. 35 въ сегашната му редакция — какъ трѣбва да разбирамъ азъ послѣдното измѣнение на чл. 35 отъ закона за градскитѣ общини. Като министъръ на вътрешните работи много приятели народни прѣдставители ми задаваха този въпросъ: какъ тѣлкувамъ азъ този чл. 35; що се разбира подъ думитѣ „ще се правятъ избори навсѣгдѣ, освѣнъ въ ония общини, въ които сж били произведени въ течението на годината, която прѣдшествава изборитѣ; какъ разбирамъ азъ — избирателна година ли или астрономическа, календарна година. Имаше приятели, които искаха да направятъ запитване и Народното събрание да даде едно тѣлкуване, че разбира астрономическа година. Други казаха: не, ние трѣбва да разбираме избирателна година, така, че да се върнемъ отъ м. февруарий идущата година назадъ, чакъ до м. февруарий текущата година. Значи да разбираме цѣлата година и всичкитѣ избори, които сж станали въ продължение на тази цѣла година отъ м. февруарий 1912 г. назадъ, да не се повтарятъ. Азъ казахъ, че е неудобно Народното събрание да тѣлкува единъ текстъ и да дава противна смисълъ на онова, което граматическата смисълъ на чл. 35 има. Това ще бѣде да изнасилимъ малко граматиката. Четете чл. 35: той не може да разбира друго, освѣнъ изборитѣ, които сж станали въ течение на годината, която прѣдшествава изборитѣ, т. е. отъ 1 януарий 1911 г. до 18 февруарий — други избори по туй граматическо тѣлкуване на чл. 35 не могатъ да се разбиратъ — разбира се само туй врѣме отъ 7 недѣли и нѣколко дена. Ето защо, азъ се принудихъ да внеса тукъ това прѣдложение, което можехъ да направя и въ форма на тѣлкувание — правъ е г. Буровъ — и азъ се колѣбахъ дълго врѣме; можехъ даже да прѣдизвикамъ едно тѣлкувание отъ Народното събрание въ форма на интерпелация, като се вземе единъ дневенъ редъ, но азъ не се съгласихъ на подобно тѣлкувание. Не приехъ да отидемъ да изнасилваме граматическия смисълъ на думитѣ на чл. 35 съ едно ваше тѣлкувание, защото намѣрихъ това за неблагопристойно за васъ. Направихъ друго: чисто и просто, урегулирахъ положението, което се създаде отъ чл. 35 — азъ не създавамъ никакво ново такова; такова има създадено отъ нашитѣ прѣдшественици съ чл. 35 отъ закона за градскитѣ общини и бѣлѣжката къмъ чл. 188 отъ избирателния законъ, които направиха слѣдующето нѣщо: имаше да се произвеждатъ избори прѣзъ м. августъ, а тѣ продължиха срока на съвѣтитѣ чакъ до м. януарий и февруарий, азъ пакъ внесохъ прѣдложението, което ми се налага отъ сегашната нужда, понеже и вие ще се съгласите съ мене, че много малко сж градскитѣ съвѣти, които сж разтурени по една или друга причина и нѣма защо да караме избирателитѣ да отиватъ на урнитѣ, които прѣди мѣсецъ, два, три до шестъ сж избирали. Азъ не отивамъ до годината, а бихъ могълъ да отида до тамъ, и като взема отъ васъ едно тѣлкуване въ смисълъ на цѣлата изборна година да приема, че всички градски съвѣти, които сж били разтурени, и изборитѣ произведени въ продължение на цѣла една година, да не се повтарятъ. Но азъ не приехъ това, а казахъ

нѣма да отида по-далечъ отъ 6 мѣсеца, което е за селскитѣ общини. Ето защо азъ внесохъ това прѣдложение.

Дѣйствиелно, г-да, самоуправлението е първиятъ фундаментъ на нашето държавно управление; чл. 3 отъ конституцията го прѣдвизжда, та, ако нѣма самоуправление на общинитѣ, нѣма да има и истинско конституционно управление у насъ въ България, защото самитѣ Народни събрания щѣха да бждатъ резултатъ не на едно самоуправляващо се тѣло, а щѣха да бждатъ единъ видъ натурализи на народа. Но пакъ повтарямъ, за закрѣпването самоуправлението трѣбва всички да работимъ. Слѣдъ сесията ще съставя една комисия подъ мое прѣдседателство и като пазнача за нейни членове опитни администратори — както г. Провадалиевъ искаше — и опитни юристи, и нѣкои народни прѣдставители, тази комисия ще работи не отъ днесъ за утрѣ да направи нѣкой кърпекъ — защото България страда отъ много закони, но не съвсѣмъ добрѣ обмислени, не наредени както трѣбва и заради това ги кърпимъ всѣка година — ами да направимъ нѣщо сериозно, толкова повече, че на насъ прѣдстои да рѣшимъ два-три въпроса, които ще бждатъ свързани съ този законопроектъ. На първо мѣсто е въпросътъ за административното правосъдие. Съжалявамъ, че г. Поповъ не е тукъ, защото отъ това, което ще кажа сега, щѣше да види, че неговитѣ дезидерата, искания, се удовлетворяватъ по този начинъ. И азъ признавамъ, че общинитѣ сега-засега сж свързани много отъ администрацията. При мене всѣки денъ дохождатъ да утвърждавамъ търгове — по-добрѣ бѣше да не трѣбваше азъ да ги утвърждавамъ. Всѣкакви търгове идватъ при мене, и общината е много свързана: не може да направи сама почти никакви разходи — такова е опекунството, което висшата администрация упражнява върху общината; та, че, дѣйствиелно, едва-ли тя може правилно да живѣе. Тая централизация, която е въведена у насъ отъ самото начало, я има и въ Франция — общинитѣ сж подъ прѣмото и строго попечителство на администрацията. Е добрѣ, ние, или по-право вие, ако гласувате закона за административното правосъдие, който ще ви се внесе наскоро — въ него има разпоредения, които цѣлятъ да освободятъ общинитѣ отъ туй зависимо положение; тогава тѣ сами ще могатъ да си утвърждаватъ известни търгове и да вършатъ самостоятелни още други нѣща. Обаче, ако управителятъ или администрацията види, че има нарушение на законитѣ, може да има единъ рекурсъ, едно отнасяне на въпроса до по-висшата инстанция, каквато се прѣдвизжда отъ законопроекта за административното правосъдие, и много разпоредения на министритѣ, респективно на министъра на вътрѣшнитѣ работи, могатъ да бждатъ отмѣнявани отъ проектируемото административно учрѣждение. Но то е за въ бждеще. Вие виждате нашитѣ намѣрения, че ние желяемъ непрѣмнно да стабилизираме положението на общинитѣ да гарантираме самоуправлението имъ и ще се помчимъ да го направимъ.

Ще внесемъ сжшо и закона за пропорционалното прѣдставителство. Вие знаете, че засега законътъ на закона за пропорционалното прѣдставителство и обхваща само за градскитѣ общини, а не и за селскитѣ. Законопроектътъ, който ще имамъ честта да ви внесе твърдѣ скоро, прѣдвизжда прилагането на закона за пропорционалното прѣдставителство и за общинитѣ. Да-ли ще намѣрите, че ще бжде добрѣ да се прилага за общини съ 1,500, 2,000 или повече жители, то е ваша работа, но по принципъ внасяме това начало и за селскитѣ общини и, ако вие гласувате единъ подобенъ принципъ, ако ние въведемъ закона за пропорционалното прѣдставителство и за селскитѣ общински избори, бждете увѣрени, че направитѣ ни ще се смекчатъ много, че нуждата отъ раз-

турянето на общинитѣ ще стане почти много малка или, по-право, почти не ще има такава нужда, па и не ще има възможностъ за това. Тамъ ще викнемъ хора отъ всички партии, да работятъ за доброто на общинитѣ, понеже всички сж членове на сжщата община. Интереситѣ сж общи на всѣкакви-исти, каквито и да сж тѣзи. Ето защо азъ не посегнахъ да правя никакви други измѣнения — и съ туй отговарямъ на ония господа, които искаха да правятъ по-големи измѣнения, както г. Takeвъ, г. Мустаковъ и други — азъ не посегнахъ да бутамъ никакви други начала отъ този законъ, защото намѣрявамъ твърдѣ скоро да ви внесе единъ пълнеъ обстоенъ законъ; сега се ограничихъ само съ туй, за което нуждата ме застави. Защо да произвеждаме избори въ известни градски общини, които сж били разтурени напоследѣкъ, когато самиятъ законъ ги освобождава, само че имаше едно недоразумѣние въ тълкуването на чл. 35. Азъ не направихъ измѣнението си въ форма на тълкуване, а въ форма на едно прѣдложение.

Направиха се забѣлѣжки касателно замѣняването на думитѣ „князь“, „княжество“ и пр. съ думитѣ „царъ“, „царство“ и пр. Дѣйствиелно, моятъ другаръ г. министърътъ на правосъдието ще ви внесе единъ законопроектъ за тая цѣль, и ако той мине — а азъ вѣрвамъ, че ще мине скоро — подобни разпоредения ще станатъ безпрѣдметни. И азъ нѣмамъ нищо противъ това, да се махнатъ въ комисията, ако дотогава прѣмине другиятъ законъ. Но това е едно ново начинание; когато азъ правихъ законопроекта си, не знаехъ още, че г. министърътъ на правосъдието прави законопроектъ — понеже той е пазителъ на държавния печатъ, понеже се грижи за издаване на законитѣ, да бждатъ съобразни съ конституцията — занарѣдъ при издаването на всички нови закони, въ които се споменуватъ думитѣ „князь“, „княжество“, се замѣняватъ съ новия законенъ титулъ на държавния глава и на нашитѣ учрѣждения, споредъ новата редакция на конституцията. Слѣдователно, като се приеме този неговъ законопроектъ, първата частъ отъ моето прѣдложение става безпрѣдметно, но засега, понеже този законопроектъ не е миналъ, нѣма да прѣчи, ако вие гласувате и тази частъ.

Иде последната забѣлѣжка, за която искамъ да кажа нѣколко думи. Каза ми се тукъ: „Вие повдигате, уголѣмявате заплатитѣ на тукашния кметъ и помощницитѣ му; защо не направите сжщо и за нѣкои още други общини изъ провинцията, като Русе, Пловдивъ, Бургасъ и пр.“ За щастие виждамъ, че никой отъ васъ не възстана противъ уголѣмяването заплатата на тукашния кметъ и помощницитѣ му. Това е едно оградно явление. Ще ви кажа само единъ мотивъ, защо съмъ постѣпилъ тѣй. И отсега казвамъ, че нѣмамъ нищо противъ това, ако комисията комисия намѣри за добрѣ да уголѣми заплатитѣ на кметоветѣ и въ нѣкои други общини изъ провинцията, обаче прѣдупрѣждавамъ ви едно: ако азъ направихъ прѣдложение за уголѣмяване заплатата само на тукашния кметъ и помощницитѣ му, имамъ прѣдъ видъ слѣдующитѣ съображения. Въ бюджетопроектитѣ, които ви се прѣдлагатъ за гласуване, ще видите, че ние уголѣмяваме заплатитѣ само на нѣкои чиновници въ София: на началници отдѣления, на известни директори, главни секретари и пр. Защото ние най-добрѣ знаемъ, колко е поскупѣлъ животътъ въ София, та тази година намѣрихме за необходимо нужно да уголѣмимъ заплатитѣ само на онѣзи чиновници, които живѣятъ въ столицата. Но за провинциалнитѣ азъ не съмъ добрѣ освѣдоменъ и не мога да ви прѣдложа нѣщо опрѣдѣлено. Прѣзъ мартъ или прѣзъ априлий, когато ще разглеждаме закона за градскитѣ общини, тогава ще имаме повече врѣме, за да се разберемъ

и по този въпрос, защото ще имамъ свѣдѣния и отъ васъ, и отъ моитѣ административни власти. Засега нѣмамъ такива, и понеже азъ видѣхъ, че градскиятъ кметъ въ София и помощникитѣ му ще трѣбва да получаватъ непрекъснато една по-голяма заплата — тѣ искаха много по-голяма заплата, кметътъ искаше 12.000 л. най-малко, а помощникитѣ му 9.000 л. — азъ намѣрихъ едно срѣдно и мисля, че засега, поне на първа рѣка, докато измѣнимъ закона — това не е никакъвъ кърпещъ, това е бюджетенъ въпросъ, който, ако свѣтниците не бѣха свързани отъ закона, можеха да го рѣшатъ сами, безъ да ме питатъ; като гласуватъ бюджета за 1911 г., можеха да турятъ на кмета една заплата 10—12 хиляди лева; това е тѣхна работа. — Но понеже законътъ опрѣдѣля една норма, която тѣ не могатъ да прѣминатъ, затова азъ разширихъ тази норма само за София. Нѣмамъ нищо противъ, повтарямъ, ако комисията направя нѣщо и за кметовѣ на общинитѣ въ Пловдивъ, Русе и други градове, но азъ ви прѣдупрѣждавамъ и по този въпросъ да не бързате: толкова врѣме кметовѣ сж служили съ сегашнитѣ заплати, нека прослужатъ още една година съ тѣхъ, а идущата сесия — дай Боже здраве да се съберемъ — ще ви прѣдложимъ нѣщо по-опрѣдѣлено, по-изучено за тѣхъ. Сега ние удовлетворяме една належаща нужда, като уголѣмяваме заплатата само на тукашния кметъ и помощникитѣ му, които, наистина, не могатъ да живѣятъ съ тази заплата. Вне живѣете въ София и виждате какво е положението.

На туй основание моля ви да приемете законопроекта по принципъ и да го внесемъ въ комисията, дѣто можемъ да приемемъ нѣкои измѣнения и допълнения въ редакцията на тия членове, които ви прѣдлагамъ азъ, но не да въвеждаме нѣкои нови принципиални начала. (Ръкоплѣскане отъ болшинството)

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Ще се гласува. Ония отъ васъ, които приематъ на първо четене законопроекта за измѣнение нѣкои членове отъ закона за градскитѣ общини, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Ще се изпрати, разбира се, на надлежната комисия.

Пристапваме къмъ третата точка отъ дневния редъ, която е: докладъ на бюджетарната комисия по бюджетопроектътъ за разходитѣ, на първо мѣсто, по Министерството на народното просвѣщение.

Снощи отложихме гласуването на § 12, понеже нѣмахме искания отъ конституцията съставъ. Сега ще пристапимъ къмъ това гласуване. Ония отъ васъ, които приематъ § 12 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, на сума 3.202.984 л., моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Моля докладчика г. Лафчиевъ да докладва § 13 отъ сжщия бюджетопроектъ.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„Веществени разходи.“

„§ 13. Наемане помѣщения за държавнитѣ срѣдни училища — 112.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Конто приематъ § 13 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 14. Канцеларски потребности, печатане годишни отчети, вѣдомости, бланки, формуляри и всѣкакъвъ видъ книжа за нуждитѣ на държавнитѣ срѣдни училища, за висшитѣ педагогически курсове и Цепеларската прогимназия, пощенски разходи (писма,

телеграми, аботаментъ на телефони, пратки, колети и пр.), волосветъ, молебени и причащаване на ученицитѣ; надници на работници по чистене и миене на зданията, снабдяване съ вода резервоаритѣ и парнитѣ котли въ София, Русе, Варна и Търново, дезинфекция на здания, газолнитѣ за лабораторнитѣ, пишущи машини и др. подобни — 60.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Конто приематъ § 14 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 15. Отопление и освѣтление за сжщитѣ — 90.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Конто приематъ § 15 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 16. Купуване и поправяне мобили за сжщитѣ (маси, столове, чипове, черни дъски, шкафови и др.); амбулаторни принадлежности, малки поправки, приспособления и поддържане на зданията, сбиркитѣ и лабораторнитѣ; направа на бараки — 90.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Конто приематъ § 16 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 17. Учебни помагала за сжщитѣ: купуване всѣкакъвъ видъ материяли за кабинетитѣ и лабораторнитѣ, апарати, уреди и инструменти (физически, гимнастически, за ржчна работа, по музика и пр.) заедно съ принадлежноститѣ имъ; книги и списания заедно съ подвързията имъ; купуване учебници на бѣднитѣ ученици — 160.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Конто приематъ § 17 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 18. Устройство и издръжка на училищни градини и игрища при сжщитѣ: обграждане, купуване инструменти, сѣмена, дървета и разни видове растения, надници на работници и пр.; устройство и поддръжка на училищното стопанство въ Кюстендилъ: купуване оръдия, машини, сѣмена, добитък и птици, храна за послѣднитѣ, надници на работници, малки пристройки къмъ зданията — 8.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Конто приематъ § 18 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 19. Формоно облѣкло и обуца на слугитѣ при сжщитѣ — 18.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Конто приематъ § 19 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчик С. Лафчиев: (Ето § 20 по проекта)

„Глава IV.

„Контролен институт.

„Училищни инспекции.

„§ 20. Заплата на личния съставъ при инспекциите.

6 окръжни училищни инспектори отъ II класъ	по 5.340=	32.040 „
2 окръжни училищни инспектори отъ III класъ	„ 4.860=	9.720 „
3 окръжни училищни инспектори отъ IV класъ	„ 4.380=	13.140 „
1 окръженъ училищенъ инспекторъ отъ V класъ		3.900 „
40 околийски училищни инспектори отъ II класъ	по 2.760=	110.400 „
24 околийски училищни инспектори отъ III класъ	„ 2.520=	60.480 „
7 околийски училищни инспектори отъ IV класъ	„ 2.280=	15.960 „
За пѣтни и дневни безотчетно на 71 околийски училищни инспектори по 720 л. годишно едному		51.120 „
6 секретарь-счетоводители на окръжните училищни инспектори по 2.160=		12.960 „
4 секретарь-счетоводители на окръжните училищни инспектори „ 1.920=		7.680 „
2 секретарь-счетоводители на окръжните училищни инспектори „ 1.680=		3.360 „
12 архивари	„ 1.320=	15.840 „
За писари и разсилни на окръжните училищни инспектори		60.000 „
За повишение прѣзъ годината, съгласно чл. чл. 194, 195 и 201 отъ закона за народното просвѣщение		5.000 „

Въ този параграфъ комисията направи слѣдните измѣнения. Вмѣсто 40 околийски училищни инспектори отъ II класъ, остави 38 околийски училищни инспектори отъ II класъ, на обща сума 104.880 л.; вмѣсто 24 околийски училищни инспектори отъ III класъ — 23 такива, на сума 57.960 л.; вмѣсто 7 околийски училищни инспектори отъ IV класъ — 10 такива, на сума 22.800 л.; сумата за писари и разсилни отъ 5.000 л. намали на 4.600 л.; тъй че общата сума за цѣлия параграфъ намали съ 1.600 л. и остава 400.000 л.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Моля г. г. народните прѣдставители, които приематъ § 20 тъй, както се докладва отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчик С. Лафчиев: (Чете)

„Веществени разходи.

„§ 21. Наемане помѣщения — 19.500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 21 тъй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчик С. Лафчиев: (Чете)

„§ 22. Канцеларски потрѣби, пощенски разноски (писма, телеграми, колети и абонаментъ за телефонъ), печатане годишни отчети и всѣкакъв видъ книжа и публикации, пишущи машини и пр. — 22.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 22, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчик С. Лафчиев: (Чете)

„§ 23. Отопление и освѣтление — 5.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 23, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчик С. Лафчиев: (Чете)

„§ 24. Купуване и поправяне мобили, малки поправки, приспособления и поддържане на помѣщенията — 4.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 24, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчик С. Лафчиев: (Чете)

„§ 25. Формено облѣкло и обуца на разсилните при окръжните училищни инспекции — 1.500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 25, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчик С. Лафчиев: (Ето § 26 по проекта)

„Глава V.

„Техническо училище.

„§ 26. Заплата на личния съставъ.

1 редовенъ прѣподавателъ, инженеръ или архитектъ, и. л. директоръ	5.400 л.
1 редовенъ прѣподавателъ	4.800 „
3 редовни прѣподаватели	по 4.500=13.500 „
1 редовенъ прѣподавателъ	4.200 „
2 редовни прѣподаватели	по 3.600= 7.200 „
1 лекторъ	3.600 „
За лектори, съгласно чл. 230 отъ закона за народното просвѣщение	4.000 „
1 секретарь-счетоводителъ	2.100 „
Разсилни	3.000 „
Отъ 1 септемврий 1912 г. за IV курсъ	10.000 „

Въ този параграфъ комисията направи слѣдните измѣнения: въ първата длѣжностъ, редовенъ прѣподавателъ, заличи думитѣ „инженеръ или архитектъ“; намали заплатата на тримата редовни прѣподаватели отъ 4.500 л. на 4.440 л. — всичко 13.320 л.; намали заплатата на двама редовни прѣподаватели отъ 3.600 л. на 3.000 л. — всичко 6.000 л.; заличи 1 лекторъ — 3.600 л.; сумата за лектори, съгласно чл. 230 отъ закона за народното просвѣщение, отъ 4.000 л. увеличи на 8.000 л.; сумата за IV курсъ отъ 10.000 л. намали на 8.000 л.

По този начинъ намали общата сума на този параграфъ отъ 57.800 л. на 54.820 л.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! По техническото сръдно училище искамъ да повдигна единъ въпросъ, който ме е занимавалъ още когато го учрѣдихъ съ законъ. Доколкото виждамъ отъ свѣдѣнията по Министерството на просвѣщението, има около 143 ученика въ сръдното техническо училище при I-та Софийска гимназия. То е едно добро училище, което подготвя персоналъ за кондуктори-строители, кондуктори-землемѣри, кондуктори-електротехници, въобще за персоналъ, отъ който самата държава ще има нужда. Още когато азъ бѣхъ министъръ на народното просвѣщение, отъ провинцията, прѣдимино отъ учители, имахъ много запит-

вания за условията, при които се постигва въ твоя училище. Но всичките хора намираха, че не е удобно да изпращат дъцата си въ единъ голѣмъ градъ, като София, защото знайно е, че тамъ се приематъ само свършавши прогимназия, заради туй бихъ молилъ г. министра на просвѣщенieto да помисли върху единъ въпросъ, който е много важенъ, да-ли не е хубаво това училище да се обърне въ интернатъ, за да може да се приематъ тукъ дъца отъ цѣла България, дъца, които ще бждатъ полезни за себе си, защото ще добиятъ единъ занаятъ — то е специално училище — и второ, защото държавата ще има голѣма нужда отъ такъвъ персоналъ. Ще има нужда отъ работилници — това училище ще се развие — и ще искаме доста пари отъ страна на държавата. За да може да се нареди то както трѣбва, за да отговаря на цѣлта, която държавата сама гони, азъ бихъ молилъ г. министра на просвѣщенieto да се занимае съ този въпросъ и ако е възможно, да помисли да се обърне въ интернатъ, за да може да се приематъ малолѣтни дъца, 13—14-годишни, които ще дойдатъ отъ венчки крайща на България.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. министрътъ на народното просвѣщение.

Министръ С. С. Бобчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Само една бѣлѣжка искамъ да направя. Моля, имайте прѣдъ видъ, че не само този въпросъ е, който вземамъ подъ бѣлѣжка, но че и въпроса за една реорганизация на туй техническо училище занимава министерството ми, и то ще излѣзе въ скоро врѣме съ едно прѣдложение въ тази смисль.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ще се гласува параграфътъ. Ония, които приематъ § 26 тѣй, както го докладва г. докладчикътъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„Веществени разходи.“

„§ 27. Намане помѣщения — 14.000 л.“
Принетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 27 тѣй, както се докладва отъ г. докладника, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 28. Канцеларски потрѣби, печатане разни книжа за пуждигъ на училището, пощенски разноски (писма, телеграми, колетни, пратки, телефони и др.), миене, чистене и дезинфекция на зданията, молебни, волосветъ и пр. — 2.000 л.“

Принетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 28, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 29. Отопление и освѣтление — 4.000 л.“
Принетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 29, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 30. Купуване и поправяне мобили, малки поправки, приспособления и поддръжка на зданията

и за устройство и поддръжка на опитно поле — 5.500 л.“

Принетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 30, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 31. Учебни помагала, книги, списания, мобили и пр., купуване уреди и принадлежности за уреджане на физическия и химически кабинети съ поправката и прѣнасянето имъ — 10.000 л.“
Принетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 31 тѣй, както се докладва отъ г. докладника, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 32. Формено облѣкло и обуца на разсилнитъ — 500 л.“

Принетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 32, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: Слѣдъ § 32, комисията прибави: (Чете)

„Глава VI.

„Музикално училище.

„§ 33. Заплата на личния съставъ“) — 7.900 л.“

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ новия § 33, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: (Чете)

„§ 34. Веществени разходи — 2.100 л.“

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ новия § 34, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: Стариятъ § 33 става § 35. (Ето § 33 по проекта)

„Глава VI.

„Художествено-индустриално училище.

„§ 35. Заплата на личния съставъ при Художествено-индустриалното училище.

2 прѣподаватели	по 5.700	=11.400 л.
1 прѣподаватель		5.400 „
1 прѣподаватель		4.800 „
1 прѣподаватель		4.500 „
3 прѣподаватели	по 4.200	=12.600 „
3 прѣподаватели		3.900=11.700 „
5 прѣподаватели		3.600=18.000 „
Възнаграждение на прѣподавателя-директоръ, съгласно чл. 263 отъ закона за народното просвѣщение		900 „
1 секретарь-счетоводитель		2.220 „
1 пазител		1.500 „
1 писарь		1.500 „
1 майсторъ по графическо изкуство (чужденецъ съ договоръ)		3.000 „
1 майсторъ-каменодѣлецъ		3.000 „

“) Кредитътъ за заплатитъ ще се разпрѣдѣли отъ министра на народното просвѣщение.

1 майстор-лѣяръ за гипсови модели . . . 1.800 л.
 1 майстор-грѣнчаръ 1.800 „
 1 майстор-дърводѣлецъ 1.500 „
 1 огняръ за парното отопление 1.200 „
 1 работникъ 960 „
 За писари и прислуга 5.700 „
 За хоноровани прѣподаватели, били тѣ длѣжностни или други лица, съгласно чл. 272 отъ закона за народното просвѣщеніе 2.820 „
 Въ този параграфъ комисията залича длѣжността „1 майсторъ-каменодѣлецъ — 3.000 л.“ и общата сума се намали съ 3.000 л.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 35, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 34 става § 36. (Чете)
 „Веществени разходи.

„§ 36. Канцеларски потрѣби, печатане вѣдомости, бланки, формуляри и всѣкаквъ видъ книжа за нуждитъ на училището, пощенски разноси (писма, телеграми, телефони, пратки и др.), мисне, чистене и дезинфекция на зданията, разноси по ученишки годишни изложби, молебень, водосветъ и др. подобни — 3.000 л.“
 Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 36, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 35 става § 37. (Чете)
 „§ 37. Отопление и освѣтление — 10.000 л.“
 Въ този § 37 комисията намали сумата отъ 10.000 л. на 8.000 л.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 37, съ това намаление, което г. докладчикътъ докладва, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 36 става § 38. (Чете)
 „§ 38. Купуване и поправяне мебели, малки поправки, приспособления и поддръжка на зданията и сбиркитъ, градината и двора — 4.000 л.“
 Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 38 тѣй, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 37 става § 39. (Чете)
 „§ 39. Учебни помагала, живи модели, инструменти, книги и списания съ полвързията имъ; материяли за работилницитъ и по практическитъ прѣдмети, заедно съ разносикитъ по прѣнасянето имъ — 10.000 л.“
 Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 39, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 38 става § 40. (Чете)
 „§ 40. Конкурсни награди на ученицитъ — 2.000 л.“
 Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 40, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 39 става § 41. (Чете)
 „§ 41. Купуване на художествени старини и други прѣдмети за попълване художествено-индустриалния музей при училището — 1.500 л.“
 Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Петъръ Петрановъ.

П. Петрановъ: Азъ нѣма да говоря много по § 41. Ще се спра върху заплатата на асистентитъ.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: Г. Петрановъ! По-горѣ се вмѣстиха два нови параграфа, тѣй че, стариятъ § 39 сега става § 41, но той не говори за Университета.

П. Петрановъ: Тогава, послѣ ще взема думата.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Моля, които приематъ § 41, както се докладва отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 40 става § 42. (Чете)
 „§ 42. Формено облѣкло и обуца на слугитъ — 500 л.“
 Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 42, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: Стариятъ § 41 сега става § 43. (Ето параграфътъ по проекта)

„Глава VII.

„Университетъ.

„§ 43. Заплата на личния съставъ при Университета.

1 ректоръ, редовенъ професоръ	7.200 л.
На сѣщия прѣдставителни	1.200 „
19 редовни професори по	7.200=136.800 „
2 редовни професори за 10 мѣсеца	7.200= 12.000 „
2 редовни професори само за 3 мѣсеца	7.200= 3.600 „
20 редовни доценти	4.800= 96.000 „
11 редовни доценти за 10 мѣсеца	4.800= 44.000 „
Частни хоноровани доценти и лектори (общъ кредитъ)	22.000 „
Прѣдставителни за 3 декани на факултетитъ по	600= 1.800 „
Прѣдставителни на 16 уредници на институтитъ, когато не изпѣлняватъ декански длѣжности	600= 9.600 „
2 лектори редовни	4.560= 9.120 „
1 лекторъ редовенъ	4.440 „
4 лектори редовни по	3.600= 14.400 „
3 доценти за агрономическия факултетъ по	4.800= 14.400 „
4 асистенти	4.200= 16.800 „
1 асистентъ	3.900 „
2 асистенти по	3.600= 7.200 „
12 асистенти	3.300= 39.600 „
1 пазителъ по ботаника	3.000 „
1 лаборантъ по зоология	2.100 „
1 препараторъ	3.000 „
Възнаграждение на семинарни библиотекари (общъ кредитъ)	1.740 „
1 библиотекаръ	4.800 „
2 пазители въ библиотеката по	3.000= 3.000 „
2 писари въ библиотеката	1.500= 3.000 „
1 дежуренъ въ библиотеката, книговѣзецъ	1.500 „

1 секретарь	4.200 л.
1 квесторъ	4.200 „
1 помощникъ на секретаря	3.000 „
1 архиваръ	2.100 „
3 писари при канцеларията . . по 1.500=	4.500 „
1 писаръ при канцеларията	1.320 „
1 градинарь-управителъ (нему и безплатно жилище, отопление и осветление)	3.000 „
1 помощникъ на градинаря	1.680 „

За повишаване на персонала прѣзъ течение на годината, съгласно чл. 329 отъ закона за народното просвѣщение 1.600 „

Въ този параграфъ комисията направи слѣднитѣ измѣнения: думата „прѣдставителни“ на 3 декани и на 16 уредници на институтитѣ замѣни съ „възнаграждение“ тѣй, както е въ закона за народното просвѣщение; слѣдъ това, вмѣсто 4 асистенти по 4.200 л., прѣдвидѣ 1 такъвъ; вмѣсто 1 асистентъ съ 3.900 л., прѣдвидѣ 3 асистента съ по 3.960; вмѣсто 2 асистенти съ по 3.600, прѣдвидѣ 3 асистенти съ по 3.480; вмѣсто 12 асистенти съ по 3.300, толкова — съ по 3.000 л., съотвѣтно съ които измѣнения поправи и общата сума. Слѣдъ това прибави единъ асистентъ на морската лаборатория въ Варна за 1912 г. съ заплатата 4.200 л. годишно, а отъ 1 септември 1.400; и единъ уредникъ при същата лаборатория съ заплатата 1.200, за 4 мѣсеца — 400 л., и при това въ общитѣ разходи слѣдъ думата ботаническа градина прибави и думата „книгопечатница“.

И тѣй, общата сума намали отъ 528.400 л. на 524.800 л.

Н. Мушановъ: Става възнаграждение въ смисълъ на заплатата.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Петъръ Петрановъ.

П. Петрановъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ бюджетопроекти г. министърътъ на народното просвѣщение е прѣдвидѣлъ по 3.300 л. годишна заплата за асистентитѣ при Университета, но не зная по какви съображения почитаемота комисия е намалила тази заплата съ 300 л. и е останала 3.000 л. Доколкото ми се простиратъ свѣдѣнията, г. министърътъ на народното просвѣщение е обѣщавалъ, както на г. ректора на Университета, тѣй също и на г. г. асистентитѣ да направи тѣхната заплата на 3.600 л. Почитаемота комисия ги приравни, обаче, съ редовнитѣ петокласни учители. Мисля, че между послѣдната категория учители и самитѣ асистенти има една голѣма разлика, било въ занятieto, било въ тѣхната работа.

(Прѣдседателското мѣсто заема г. прѣдседателъ)

Асистентътъ е, ако щете, дѣсната рѣка на професора въ Университета. Отъ асистентитѣ ще се вербуватъ бѣднитѣ професори на Университета. Работата на асистента е, първо и прѣди всичко, да води практическитѣ упражнения на студентитѣ; второ, да приготви всички материяли, апарати, опити, които сѣ нужни на професора при четене на лекциитѣ, така че, ако професорътъ има шестъ часа лекции седмично, тѣ, асистентитѣ, упражняватъ повече отъ 12 часа за тая работа; трето, асистентитѣ нареждатъ сборкитѣ, волятъ инвентаритѣ работи и библиотекитѣ. Асистентътъ е задълженъ

да отива на екскурзии заедно съ студентитѣ. Дѣйствително, прѣдвижда се една сума отъ 2.000 л., а за тази година отъ 2.500 л., за екскурзии, но тѣ отиватъ повече за издѣрка на студентитѣ, отколкото на самитѣ асистенти. Прѣди всичко, асистентътъ е натоваренъ съ друга работа, а, за да може да върши тази работа, трѣбва да посѣти нѣкои мѣста изъ България, напр., като Бузгазъ, Каварна, Месемврия и т. н., а затова, безспорно, трѣбватъ пари. Прѣдъ мене е годишникътъ на Софийския университетъ, и азъ виждамъ, че отъ шестъ научни работи, четиритѣ сѣ на асистенти. Прѣдъ видъ на тая важна работа на асистентитѣ, която е много по-важна отъ тая на гимназиянитѣ V-класни учители, съ заплатата на които тѣ сѣ приравнени, азъ ще моля г. министра да остави за тѣхнитѣ заплати поне това, което е прѣдвидено въ бюджетопроекта, а именно 30.600 л., а не както е зачеркнато отъ комисията и оставено 36.000 л.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: Този въпросъ, г-да, се повдигна и въ комисията, и послѣдната, послѣдователна съ принципа, усвоенъ отъ министерството, прокара този принципъ въ всичкитѣ учебни заведения подъ вѣдомството на Министерството на просвѣтата: онѣзи служащи, които сѣ отъ категорията на учителитѣ, да останатъ като учители и да получаватъ своето авансиране пакъ като учители. За асистентитѣ се повдигна въпросъ и се каза, че тѣмъ се дава възможностъ да работятъ по-малко време, отколкото учителитѣ, за да могатъ да изработятъ повече научни трудове. Освѣнъ това, въ перспектива тѣ очакватъ една бѣдница катедра при Университета, което не е малко морално възнаграждение. Рѣководена отъ този принципъ, комисията го прокара както въ техническото училище, така и въ Университета. Азъ ви моля да се съгласите съ тѣзи напѣсо изказани съображения и да приемете заплатитѣ, както сѣ прѣдвидени тукъ.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 44, моля, да както се докладва отъ г. докладчика, на сума 524.800 л., да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 42 става § 44. (Чето)

„Веществени разходи.

„§ 44. Наемане помѣщения — 66.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 44, моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 43 става § 45. (Чето)
„§ 45. Канцеларски потреби, абонаментъ за вода, телефони, печатане вѣдомости, бланки, формуляри и всѣкакъвъ видъ книжа за нуждитѣ на Университета, пощенски разписки (такеи за писма, телеграми, коети и пр.), миене, чистене, дезинфекция на зданията и газолитъ — 9.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 45, моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 44 става § 46. (Чето)
„§ 46. Отопление и осветление за Университета и морската лаборатория въ Варна — 15.000 л.“

Прѣдседателъ: Които приематъ § 46, моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 45 става § 47. (Чете)
„§ 47. Купуване и поправяне мобили, малки поправки, приспособления и поддържане на зданията, сбирките и ботаническата градина (работници съ надница), купуване каса за квестората, сѣмена, растения, инструменти и всичко нужно за градината и пр. — 15.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 47, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 46 става § 48. (Чете)
„§ 48. Учебни помагала, книги съ подвързията, списания и вѣстници, заедно съ разносикътъ по доставяне и прѣнасянето имъ; поправяне на учебни пособия, уреждане и поддържане постоянна книго-вѣзница при университетската библиотека и други подобни (за доставяне на акумулаторна батерия за физич. институтъ 3.000 л. и за постояненъ разходъ на консомативни материали въ химическия институтъ 6.000) — 80.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 48, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 47 става § 49. (Чете)
„§ 49. Екскурзии и научни обиколки на прѣподаватели съ студенти отъ всички факултети — 2.500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 49, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 48 става § 50. (Чете)
„§ 50. Формено облѣкло и обуца на служитѣ — 3.500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 50, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 49 става § 51. (Чете)

„Глава IX.

„Народни музеи въ София.

„1. Археологически музей.

„§ 51. Заплата на личния съставъ при музея.

1 директоръ	5.640 л.
1 уредникъ	3.600 „
1 секретарь-счетоводителъ	2.400 „
За дежурни, писари, огнярь и надничари	6.000 „

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 51, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 50 става § 52. (Чете)

„Веществени разходи.

„§ 52. Наемане помѣщения — 5.100 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 52, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 51 става § 53. (Чете)
„§ 53. Канцеларски потребности, печатане всѣкаквъ видъ книжа за нуждитъ на музея; за мѣне, чистене и дезинфекция на помѣщенията, за пощенски раз- носки (писма, телеграми, телефоненъ абонаментъ, колетти, пратки и др.) — 1.800 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 53, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 52 става § 54. (Чете)
„§ 54. Отопление и освѣтление — 2.200 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 54, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 53 става § 55. (Чете)
„§ 55. Купуване и поправяне витрини за музей- нитѣ сбирки, мобили, малки поправки, приспособле- ния и обдържане на зданията и градината — 3.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 55, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 54 става § 56. (Чете)
„§ 56. Събиране, откупуване и прѣнасяне старини, както и разноси по тѣхното нареждане и поддър- жане; купуване разни уреди, фотографически ала- рати и инструменти; разходи по археологически из- дирвания и възнаграждение на частни издирвачи; за археологически разкопки при Гигентъ, Търново, Асѣновъ-дѣлъ (Трънско) и други мѣста и купуване нужнитъ за тая цѣль материали, репродукции отъ старини, печатане каталози на музейнитѣ сбирки и възнаграждение на съставителитъ имъ (за археоло- гическия музей въ София 19.000 л. и за археологи- ческо-нумизматическия кабинетъ на Пловдивската библиотека 3.000 л.) — 22.000 л.“

Измѣнява се общата сума на 24.000 л., като се прибави още 2.000 л. къмъ сумата 19.000 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 56, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 55 става § 57. (Чете)
„§ 57. Залазване и поддържане на старинитъ: прѣславскитѣ старини, Асѣновата църква до Стани- мака, месемврийскитѣ църкви, старата църква въ с. Бояна при София и други архитектурни памет- ници и за възнаграждение на пазачи на открититѣ неподвижни старини въ Никюпъ, Абоба, Гигентъ, Кю- стентилъ и др. — 12.000 л.“

Прѣдседателъ: Които приематъ § 57, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 56 става § 58. (Чете)
„§ 58. Купуване съчинения по археология — 1.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 58, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 57 става § 59. (Чете)
„§ 59. Формено облѣкло и обуца на разсилнитѣ — 500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 59, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 58 става § 60. (Чете)

„2. Етнографически музей.

„§ 60. Заплата на личния съставъ при музея.

1 директоръ	5.640 л.
1 уредникъ	3.600 „
1 художникъ-скулпторъ	3.000 „

1 секретарь-счетоводитель 2.220 л.
За дежурни и разсилни 4.500 „
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 60, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 59 става § 61. (Чете)

„Веществени разходи.

„§ 61. Насмане помѣщения — 10.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 61, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 60 става § 62 (Чете)
„§ 62. Канцеларски потрѣби, печатане годишникъ на музея, вѣдомости, бланки, формуляри, каталози и всѣкаквъ видъ книжка за нуждитѣ на музея, миене, чистене и дезинфекция на сбиркитѣ и зданията, пощенски разноски (писма, телеграми, колети, телефоненъ абонаментъ и пр.) — 1.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 62, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 61 става § 63. (Чете)
„§ 63. Отопление и освѣтление — 1.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 63, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 62 става § 64. (Чете)
„§ 64. Купуване и поправяне витрини, шкафове и други мобили, малки поправки, приспособления и обдържане зданието — 1.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 64, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 63 става § 65. (Чете)
„§ 65. Купуване народни носии, паметници отъ вещественъ народна култура и всѣкаквъ видъ етнографически прѣдмети, както и документи, печатни произведения и прѣдмети отъ врѣмето на възраждането; разноски по проучването, събирането, прѣнасянето и обдържането на прѣдметитѣ — 7.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 65, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 64 става § 66. (Чете)
„§ 66. Направа, поправка и сглобяване на бюстове и други модели на етнографически прѣдмети, купуване бюстове, фотографии, портрети и картини отъ етнографически и исторически характеръ, принадлежности на фонографа за събиране фонограмъ отъ народни пѣсни и други словесни произведения — 2.300 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 66, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 65 става § 67. (Чете)
„§ 67. Купуване съчинения и списания по етнография и разноски по прѣнасянето и поддържането имъ — 1.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 67, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 66 става § 68. (Чете)
„§ 68. Формено облѣкло и обуца на разсилнитѣ — 500 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 68, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 67 става § 69. (Чете)

„Глава X.

„Народни библиотеки.

„Софийска народна библиотека.

„§ 69. Заплата на личния съставъ при библиотеката.

1 директоръ	5.640 л.
1 главенъ библиотекаръ	3.600 „
1 библиотекаръ	3.300 „
1 библиотекаръ	3.000 „
1 секретарь-счетоводитель	2.400 „
3 пазители	по 2.400=7.200 „
1 пазитель	1.800 „
2 писари	по 1.500=3.000 „
За раздавачи, прислужници и огняръ	7.800 „

Сумата за раздавачи, прислужници и огняръ се измѣни отъ 7.800 на 8.000. Общата сума по този параграфъ стана 37.940.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 69, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 68 става § 70. (Чете)

„Веществени разходи.

„§ 70. Канцеларски потрѣби, печатане вѣдомости, бланки, бюлетени, формуляри и всѣкаквъ видъ книжка за нуждитѣ на библиотеката; миене, чистене, дезинфекция на зданията, пощенски разноски (писма, телефони, пратки, колети, телеграми и др.), водно право, такси за каналъ и сметъ, купуване пишущи машини, каса за ръкописитѣ и др. подобни — 2.000 л.“

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 70, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 69 става § 71. (Чете)
„§ 71. Отопление и освѣтление — 2.500 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 71, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 70 става § 72. (Чете)
„§ 72. Купуване и поправяне мобили, малки поправки, приспособления и обдържане на зданията и сбиркитѣ — 1.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 72, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 71 става § 73. (Чете)
„§ 73. Купуване и поддържане на книги, ръкописи, списания, вѣстници, стари портрети, гравюри, щампи, картини и разноски по прѣнасянето, опакуването, нареждането и поддържането имъ, както и за рецензии; печатане каталози и билети за депозирани книги, описи на ръкописитѣ и възнаграждение на лицата, които сж изработили послѣднитѣ — 15.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседательтъ: Които приематъ § 73, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 72 става § 74. (Чете)
„§ 74. Формено облъкло и обуца на разсилнитъ
— 500 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 74, моля да
си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 73 става § 75. (Чете)
„Пловдивска народна библиотека.

„§ 75. Заплата на личния съставъ при библиотеката.
1 директоръ 4.200 л.
1 библиотекаръ 3.480 „
1 пазителъ 2.100 „
1 пазителъ 1.440 „
1 писаръ 1.440 „
За раздавати и прислужници 6.300 „
Заплата на директора се увеличи съ 300 л., и
цѣлата сума става 19.280 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 75, моля да си
вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 74 става § 76. (Чете)
„Веществени разходи.

„§ 76. Канцеларски потрѣби, както на Софийската
библиотека — 2.500 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 76, моля да си
вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 75 става § 77. (Чете)
„§ 77. Отопление и освѣтление — 2.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 77, моля да си
вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 76 става § 78. (Чете)
„§ 78. Купуване и поправяне мобили и пр., както
на Софийската библиотека и купуване фотографич-
ески апаратъ — 2.500 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 78, моля да
си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 77 става § 79. (Чете)
„§ 79. Купуване и подвързване на книги, ржко-
писи, списания и пр., както на Софийската библио-
тека — 8.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 79, моля да
си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 78 става § 80. (Чете)
„§ 80. Формено облъкло и обуца на разсилнитъ
— 500 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 80, моля да
си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 79 става § 81. (Чете)
§ 79 по проекта)

„Глава XI.

„§ 81. Заплата на личния съставъ при институтитъ
и пансионитъ.

„а) Институтъ и пансионъ за слѣпи въ София.
1 директоръ (съ безплатна квартира, ото-
пление и освѣтление) 4.200 л.

1 учителъ 3.000 л.
1 учителъ 2.700 „
2 учители по 1.800=3.600 „
1 учителъ отъ 1 септемврий 1912 г. 1.800= 600 „
1 майсторъ по четкарство, чужденецъ, съ
договоръ 2.400 „
1 майсторъ по кошничарство 1.800 „
1 домакинъ за двата института 1.800 „
Възнаграждение на учители по музика и
ръчна работа, били тѣ длъжностни или частни
лица, отъ 2—4 л. на часъ, съгласно забѣ-
лъжка втора на чл. 484 отъ закона за народ-
ното просвѣщение 3.000 „
Прислуга, готвачка и перачка 3.000 „

„б) Институтъ и пансионъ за глухонѣми въ София.
1 директоръ (съ безплатна квартира, ото-
пление и освѣтление) 3.600 л.
3 учители по 2.400=7.200 „
3 учители-помощници 1.440=4.320 „
2 учители-хоспитанти 1.440=2.800 „
1 учител-хоспитантъ отъ 1 септемврий
1912 г. 480 „
Възнаграждение на учители по ржководѣние
и рисуване, били тѣ длъжностни или частни
лица отъ 2—4 л. на часъ, съгласно забѣ-
лъжка втора на чл. 484 отъ закона за народ-
ното просвѣщение 360 „
Прислуга, готвачка и перачка 2.000 „

„в) Институтъ за глухонѣми въ Варна.
1 директоръ (съ безплатна квартира, ото-
пление и освѣтление) 3.000 л.
1 учителъ 2.400 „
3 учители-хоспитанти отъ 1 септемврий
1912 г. 1.440 „
Прислуга и готвачка 1.220 „

„г) Пансионъ при Варненската дѣвическа гимназия.
1 управителка 1.800 л.
2 наставници по 1.200=2.400 „
Готвачки, перачки и слуга 3.200 „
Заплата на директора на института за слѣпи
се увеличи съ 300 л.; за прислуга, готвачки и перачка
се измѣни на 26.400 л. Общата сума се измѣни на
62.700 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 81, моля да
си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 80 става § 82. (Чете)
„Веществени разходи.

„§ 82. Наемане помѣщения — 27.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 82, моля да
си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 81 става § 83. (Чете)
„§ 83. Канцеларски потрѣби, печатане бланки,
формуляри и всѣкаквъ видъ книжа за нуждитъ на
институтитъ и пансионитъ, пощенски разноски
(писма, телеграми, телефони, пратки, колет и др.),
миене, чистене и дезинфекция на зданията и други
подобни — 2.500 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 83, моля да
си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 82 става § 84. (Чете)
„§ 84. Отопление и освѣтление — 5.400 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 84, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 83 става § 85. (Чете)
„§ 85. Купуване и поправяне мобили, малки поправки, обдържане зданията, сбирките и градините — 6.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 85, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 84 става § 86. (Чете)
„§ 86. Учебни помагала и принадлежности (машини и апарати за четене и писане) и всѣкакъв видъ материяли по ржчна работа, нужни за обучението, тетрадки, моливи, мастило, гуми и пр., както и за разноски по прѣнасянето имъ — 4.600 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 86, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 85 става § 87. (Чете)
„§ 87. Поддържане пансионерите: храна, дрехи, обуца, цѣрове, бани, пране и всичко необходимо за живота имъ и формено облѣкло и обуца на разсилните — 66.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 87, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 86 става § 88. (Чете)

„Глава XII.

„Разни разходи.

„§ 88. Откупуване книги, списания и репродукции отъ картини за училищата, читалищата и за ученишки награди — 15.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 88, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 87 става § 89. (Чете)
„§ 89. Откупуване художествени произведения отъ изложбите въ България — 5.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 89, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 88 става § 90. (Чете)
„§ 90. Откупуване за училищата оригиналите и правото на репродукция на картини, прѣдставляющи моменти изъ българската история — 3.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 90, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 89 става § 91. (Чете)
„§ 91. Описване старините и изработване археологическа карта на България (печать, хонораръ, платни и дневни и др.) — 5.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 91, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 90 става § 92. (Чете)
„§ 92. Пятни и дневни пари за командировки (научни и по служебни работи) на длъжностни и

частни лица — на послѣдните по опрѣдѣление отъ Министерския съвѣтъ, и пятни пари за прѣмѣстване не по собствено желание — 50.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 92, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 91 става § 93. (Чете)
„§ 93. Пятни пари на учители, командировани за специализиране, съгласно чл. 143 отъ закона за народното просвѣщение — 8.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 93, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 92 става § 94. (Чете)
„§ 94. Възнаграждение на членовете отъ учебния съвѣтъ и на повиканите въ него вѣщи лица по 10 л. на заседание на живущите въ София и по 12 л. на живущите въ провинцията (на послѣдните се плаща за всички дни, прѣзъ които трае сесията, включително и дните за пътуването); на вѣщите лица — членове на музейните и библиотечни комитети, на комисията за старините, на комисията за произвеждане конкурсни изпити за стипендии и на комисията за одобряване учебници — по 10 л. на заседание, ако сж частни лица, и по 8 л., ако сж на държавна служба и на разни комисии за изработване програми, законопроекти, правилници и други извънредни работи по опрѣдѣление на Министерския съвѣтъ, съгласно чл. 19 отъ закона за чиновниците — 14.500 л.“
Приетъ съ промѣненіята, направени въ комисията.

Н. Мушановъ: Нека се кажатъ промѣненіята, да ги чуемъ.

М. Такевъ: На-ли трѣбва да се кажатъ.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Намаляватъ се възнагражденията . . .

Докладчикъ С. Лафчиевъ: Измѣненіята, които сж приети въ комисията, сж слѣдните: възнаграждението на тия отъ членовете на висшия учебенъ съвѣтъ, които сж въ София, се намалѣва отъ 10 на 8 л., а на ония, които сж отъ провинцията, си остава същото — 12 л. Също и възнаграждението на членовете на комисията за произвеждане конкурсни изпити за стипендии и на комисията за одобряване учебници се намалѣва отъ 10 на 8 л., ако сж частни лица, и отъ 8 на 6 л., ако сж държавни чиновници.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 94, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 93 става § 95. (Чете)
„§ 95. Възнаграждение на заседание на членовете отъ дисциплинарните комисии: по 10 л. за членовете на висшата комисия, по 6 л. на дѣловодителя на сжщата, по 8 л. на членовете на окръжните комисии и по 5 л. на дѣловодителя на послѣдните — 5.000 л.“
Въ този параграфъ комисията направи слѣдните измѣненія: по 10 л. ще се плаща на членовете на висшата комисия, които сж чиновници отъ други вѣдомства, по 6 л. на чиновника по вѣдомството на Министерството на народното просвѣщение, по 5 л. на дѣловодителя на сжщата, по 7 л. на членовете на окръжните комисии и по 4 л. на дѣловодителя на послѣдните.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 95, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 94 става § 96. (Чете)
„§ 96. Изплащане комисиона, остатъци и други суми на Българската народна банка по извършенитъ отъ същата прѣводи — 1.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 96, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 95 става § 97. (Чете)
„§ 97. Погашения и лихви на Българската народна банка по ипотеката на купеното здание на Софийското дѣвическо педагогическо училище въ Ючбунаръ — 3.065 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 97, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 96 става § 98. (Чете)
„§ 98. Повръщане неправилно внесени въ съкровището суми по сключени бюджетни упражнения (чл. 25 отъ закона за отчетността по бюджета) — 6.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 98, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 97 става § 99. (Чете)
„§ 99. Повръщане неправилно внесени суми въ съкровището по бюджета за текущата година (чл. 25 алинея втора отъ закона за отчетността по бюджета)“. Сума не е прѣдвидена.
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 99, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 98 става § 100. (Чете)
„§ 100. Изплащане присъденитъ въ разни врѣмена върху държавното съкровище суми, заедно съ лихвата, съдебнитъ разноски и пр. — 1.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 100, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 99 става § 101. (Чете)
„§ 101. Непрѣдвидени разходи — 5.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 101, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 100 става § 102. (Чете)
„§ 102. Запазенъ фондъ, съгласно чл. чл. 24 и 26 отъ закона за отчетността по бюджета — 56.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 102, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 101 става § 103. (Чете)

„Глава XIII. Стипендии.

„§ 103. За стипендии въ странство, отъ които една пость название „Маринъ Дриновъ“, една на името на „Христо Г. Дановъ“, по печатарство и книжарство, двѣ на името на К. Фотиновъ, основателъ на българския периодически печатъ — за бѣдни младежи само отъ гр. Самоковъ, двѣ по българска и славянска история, останалитъ за усъвършенствуване на бѣдни,

способни и прилежни студенти, съгласно чл. 344 отъ закона за народното просвѣщение, заедно съ пжтнитъ разноски по отиването и връщането имъ, такси и пр. и за ученици отъ педагогическитъ училища и висшитъ педагогически курсове, съгласно чл. чл. 166 и 179 отъ сѣция законъ — 34.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 103, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 102 става § 104. (Чете)

„Глава XIV. „Помощи.

„§ 104. На болни и останали безъ работа учители и служащи по вѣдомството на просвѣщението, на бѣднитъ имъ сѣмейства, както и за погребение на починали такива — 6.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 104, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 103 става § 105. (Чете)
„§ 105. На ученици нестипендианти: въ странство, при Университета въ София, при висшитъ педагогически курсове въ Пловдивъ и Русе, при държавнитъ и общински гимназии и при Художествено-индустриалното училище — 16.000 л.“

Комисията увеличи сумата по този параграфъ отъ 16.000 на 20.000 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 105, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 104 става § 106. (Чете)
„§ 106. На дружеството за подпомагане бѣдни студенти при Университета въ София — 1.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 106, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 105 става § 107. (Чете)
„§ 107. На бѣдни общини за поправка училищни сгради, както и за погашение и лихви на сключени заеми отъ такива общини, за извършени вече училищни постройки (за Градецката община, Котленско — 1.899 л. на Земледѣлската банка и 888-30 л. на отдѣлението за държавнитъ дългове при Министерството на финанситъ, за Карашката община, Луковитско — 291 л. на Земледѣлската банка и 41-25 л. на отдѣлението за държавнитъ дългове) — 6.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 107, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 106 става § 108. (Чете)
„§ 108. На първоначални училища и прогимназии за учебни пособия и покжнина — 7.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 108, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 107 става § 109. (Чете)
„§ 109. За поддържане мюсюлманскитъ училища (за педагогическото мюсюлманско училище въ Шуменъ 5.000 л.) — 60.000 л.“

Комисията увеличи сумата по този параграфъ отъ 60.000 на 75.000 л.“

Прѣдседателъ: Които приематъ § 109, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 108 става § 110. (Чете)
„§ 110. На Българската академия на наукитѣ, за издаване „Сборникъ на народни умотворения, наука и книжнина.“ — 18.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 110, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 109 става § 111. (Чете)
„§ 111. На Славянското благотворително дружество въ България — 4.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 111, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 110 става § 112. (Чете)
„§ 112. На безплатни ученишки трапезарии въ царството (2.000 л. на трапезарията въ Тутраканъ) — 5.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 112, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 111 става § 113. (Чете)
„§ 113. На фонда „Царица Елеонора“ за въздигане здание за институтъ за слѣпи и глухонѣми — 10.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 113, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 112 става § 114. (Чете)
„§ 114. За издържане Народния театъръ въ София — 160.000 л.“

Н. Мушановъ: Искамъ думата по параграфа за Народния театъръ. Този ли е, г. докладчикъ?

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 114, той е.

Прѣдседателъ: Има думата г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: Азъ искахъ да питамъ г. министра на просвѣтата, да-ли кредитътъ отъ 160.000 л., който се дава на Народния театъръ, ще е достатъченъ.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Недостатъченъ е, но и ние тъй караме, г. Мушановъ, както Вис.

Н. Мушановъ: Помощта, която държавата даваше по-рано на театъра, бѣше 170.000 л.

Министъръ С. С. Бобчевъ: И не стига.

Н. Мушановъ: Прѣди двѣ години се намали съ 10.000 л. и стана 160.000 л. Това стана, защото имаше голѣмо роитаніе въ Народното събрание и азъ, за да спася помощта, трѣбваше да я намалѣ съ 10.000 л. Но имаше едно нѣщо: първата година театърътъ имаше излишъкъ 30.000 л., тъй щото бюджетътъ прѣдставляваше сумата 190.000 л., а тази година, както се научавамъ, театърътъ ще има 20.000 л. дефицитъ.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Ще има.

Н. Мушановъ: И, ако ще има 20.000 л. дефицитъ при 30.000 л. по-рано излишъкъ, менѣ ми се чини, че

ще се намѣрите въ трудното положение, въ края на годината 2—3 мѣсеца да нѣмате срѣдства за издържката на театъра.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Искате ли да знаете защо е този дефицитъ?

Н. Мушановъ: Ще го имаме.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Хайде послѣ ще Ви разкажа, за да не занимаваме сега Събранието.

Н. Мушановъ: Азъ смѣтамъ, че при това положение, когато имаме 160.000 л. помощъ съ 20.000 л. дефицитъ, значи 140.000 л. помощъ, вие не ще имате възможностъ да издържате Народния театъръ, и заради туй ако фактътъ, който споменахте, е вѣренъ, трѣбва тази субсидия непрѣмѣнно да се увеличи.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Истина е, че тази година театърътъ ще има единъ дефицитъ отъ 20.000 л. Това е безспорно. Обаче, азъ поисквахъ отъ надлежното министерство, и то се съгласи да даде допълнителенъ кредитъ, въ слѣдствие на което нѣма да има дефицитъ. Надѣвамъ се, че идущата година работата ще се свърши благополучно съ 160.000 л. Азъ искахъ 200.000 л., но се съкратиха.

Прѣдседателъ: Които приематъ параграфа, както се докладва отъ г. докладчика, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 113 става § 115. (Чете)
„§ 115. На театралнитѣ трупи въ Пловдивъ 4.000 л., въ Русе 2.000 л., въ Свищовъ 1.000 л. и на „Новия народенъ театъръ“ 3.000 л. — 10.000 л.“

Комисията зачеркна сумата за Свищовъ 1.000 л. и за „Новия народенъ театъръ“ 3.000 л. Сумата по тоя параграфъ остава 6.000 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 115, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 114 става § 116. (Чете)
„§ 116. На оперната дружба въ София — 18.000 л.“ Сумата се намалява отъ 18.000 л. на 15.000 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 116, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 115 става § 117. (Чете)
„§ 117. На музикалното училище въ София — 8.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 117, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 116 става § 118. (Чете)
„§ 118. На музикалното дружество „Родна пѣсенъ“ — 1.500 л.“ Сумата се увеличи отъ 1.500 на 2.000 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 118, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 117 става § 119. (Чете)
„§ 119. На управителния комитетъ въ Тутраканъ, за постройка на здание за читалище и театраленъ салонъ — 3.000 л.“

Прѣдседателъ: Има думата г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Снощи говорихъ за Тутраканъ. На Тутраканъ се направи

една връба, като държавата нѣма да издържа прогимназията. Азъ смѣтамъ, че тамъ стана грѣшка. Но и тукъ се намалява помощта, която се даваше за постройка на театраленъ салонъ на едно читалище тамъ, отъ 10 хиляди лева на 3 хиляди. Ако държавата спечели 6.000 л. отъ това, че нѣма да издържа прогимназията въ Тутраканъ, моля г. министра да се съгласи да остави помощта 10.000 л., както бѣше прѣдвидена по-рано, защото въ Тутраканъ има нужда отъ читалище и въобще отъ повдигане на българската култура. Това е въпросъ на национализъмъ и азъ смѣтамъ да не се скѣпимъ за сумата 10.000 л. тамъ, дѣто трѣбва да задържимъ българския елементъ да се не романизира. Като повдигамъ този въпросъ, смѣтамъ, че правя една услуга, не шикани, и моля г. министра на просвѣтата да се съгласи, щото тази помощъ да бѣде 10.000 л.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на просвѣтата.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Една бѣлѣжка, г. г. народни прѣдставители. Азъ мисля, че нѣма и не е имало министъръ, който да не иска уголѣмяването на известенъ параграфъ въ неговия бюджетъ. И въ случая азъ не бихъ ималъ нищо противъ това уголѣмяване, обаче ние искаме да направимъ единъ бюджетъ, въ който да има колкото може повече икономия и само необходимото да се посрѣща. Въ случая прѣдлежи да се строи едно читалищно здание. То нѣма да се построи въ текущата година, а ще се построи идущата. Ако щѣше да се построи тази година, можеше да се дадатъ 15—20.000 л. Дадени сж единъжъ 5.000 л., сетнѣ — 10.000 л., до година ще дадемъ 20.000 л., ако сж необходими. Ето защо, сега-засега стига толкозъ. Нека се поддържа този параграфъ, а послѣ ще видимъ да направимъ онова, което е необходимо.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 119 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 118 става § 120. Редакцията му се измѣнява така: (Чете) Специална помощъ на трима души слѣдвачи по вокална и инструментална музика по 175 л. мѣсечно и по 600 л. за училищни такси — 8.100 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 120, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 119 става § 121. (Чете)

„§ 121. На съдържатели на частни пансионни — 4.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 121 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 120 става § 122. (Чете)

„§ 122. За устройство и поддържане на дѣтски лѣтни колонии и школи — 3.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приматъ § 122 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 121 става § 123. (Чете)

„§ 123. За уреждане на училищни градини — 2.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 123 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 122 става § 124. (Чете)

„§ 124. За поддържане на български семинаръ при Липиския университетъ, ръководенъ отъ проф. Байганда — 5.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 124 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 123 става § 125. (Чете)

„§ 125. Възнаграждение на прѣподавателитѣ въ допълнителнитѣ курсове и подпомагане послѣднитѣ, съгласно чл. чл. 57 и 61 отъ закона за народното просвѣщение — 30.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 125 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 124 става § 126. (Чете)

„§ 126. За курсове и народни четения (народни университети) — 3.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Има думата чирпанскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Александъръ Кипровъ.

А. Кипровъ: Прѣди нѣколко дни бѣше подадено отъ дружествата на читалищата едно заявление, съ което се иска помощъ. Азъ не виждамъ никаква такава отпусната за тая цѣль, и питамъ г. министра на просвѣтата: какво е станало съ това заявление, защо не е прѣдвидена никаква помощъ? Тия читалища иматъ за цѣль да устройватъ народни четения и курсове и очевидна е тѣхната народополезностъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на просвѣтата.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Както виждате, г. г. народни прѣдставители, тукъ е поставена една сума отъ 3.000 л. за курсове и народни четения — народни университети — и не е казано засега кому ще се дадатъ. Истина е, че и тази сума бѣше прѣдвидена повече — 6.000 л. — обаче се срѣза; Министерскиятъ съвѣтъ я направи отъ 6.000 на 3.000 л. Ето защо сега тѣзи 3.000 л. стоятъ въ бюджетно-проекта. Както обичате, вне сте суверенни, ако искате да дадете 6.000 л., азъ нѣмамъ нищо противъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Стилиянъ Чилингировъ.

С. Чилингировъ: Г. г. народни прѣдставители! Както ви е известно, читалищата сж играли извънредно голѣма просвѣтна роля прѣди освобождението; такава тѣ продължава да играятъ и въ първитѣ години, слѣдъ освобождението; обаче, напослѣдъкъ, читалищата, не знаей по какви причини, трѣбваше да намалятъ — да не кажа унищожатъ — своята дѣятелностъ. Тѣ, обаче, крѣятъ като слаби кандидати, безъ да принасятъ просвѣтна или културна полза на населението, което ги поддържа и което ги е създавало. Туй крѣене на читалищата заинтересува по-просвѣтени хора у насъ, хора, които се занимаватъ съ чиста духовна култура, и

изпълнена въпросът: не би ли могло да се направи тъй, щото тия читалища отново да се подемаат и отново да играят онази роля, каквато са играли преди освобождението, още повече, че днес-за-днес всички културни начинания се централизират в столицата, и провинцията, в която тоже живеят български граждани, с еднакви права, както тѣзи, които живеят в столицата, не разполага с никакви културни придобивки: тамъ нѣма нито театри, нито вечеринки, нито сказки, нито народни университети, нито нѣщо друго, което би могло, ако не да повдигне общия културенъ уровень на обществото, поне да подпомогне за ориентировката на това провинциално общество въ придобивките на националната култура и литература. Ето защо, представители отъ всички читалища се събраха и образуваха единъ съюзъ на читалищата, цѣльта на който не е никаква друга, освѣнъ да подпомогне, доколкото силитѣ му позволяватъ за въздигане на читалищата, за възобновяване на тѣхната културна роля въ провинцията. Ала, за да могатъ да направятъ туй, тѣзи читалища, тѣй западнали, каквито са тѣ днесъ въ провинцията, нужни са, естествено, срѣдства. Такива срѣдства, на първо врѣме, читалищниятъ съюзъ не ще може да намѣри отъ никѣдѣ. Той се ползува отъ членски вноски на съставляющитѣ го читалища, но, въ всѣки случай, тѣзи членски вноски са твърдѣ недостатъчни. Приходитѣ отъ сказки и бесѣди са такива, които не могатъ да се взематъ въ съображение. Ето защо, азъ мисля, че ние трѣбва да направимъ всичко възможно, за да подкрѣпимъ тази хубава инициатива и да възобновимъ красивата роля на нашитѣ читалища. За тази цѣль азъ бихъ молилъ вашата готовност да гласувате специално за читалищния съюзъ една сума отъ 10.000 л. Нека не забравяме, г-да, че ние всичко, каквото имаме въ бюджета, го имаме за София; за културата на провинцията не е направено нищо.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: Г-да! Както виждате, § 126 е параграфъ новъ, който за пръвъ пътъ фигурира въ бюджета на Министерството на народното просвѣщение. Въ по-раншинитѣ години не са били прѣдвиждани никакви суми за тази цѣль. Тази година за пръвъ пътъ Министерството прѣдвижда една сума отъ 3.000 л., която, ми се струва, че на първо врѣме ще бѣде напълно достатъчна да подкрѣпи инициативата на читалищата, които г. министърътъ бѣше обещалъ да подкрѣпи, а за въ бѣдѣще тя постепенно ще се развива.

Прѣдседателъ: Има думата г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Не е вѣрно твърдението на г. докладчика, че този параграфъ не е съществувалъ въ по-раншинитѣ бюджети. Имаше го, но азъ го унищожихъ. И да ви кажа защо. Защото Народното събрание гласуваше по двѣ, по три хиляди франка, а се изпращаха по 100, по 200, по 300 заявления отъ всички читалища въ България и бѣше срамотно да се отпускатъ по 30 франка на читалище. Въ закона за народното просвѣщение има специално постановление, което задѣлжава всѣка община да прѣдвижда минимумъ 50 франка въ своя бюджетъ за поддръжане на читалището. Тѣзи 3.000 л., които се прѣдвиждатъ въ бюджета, са много малко и азъ ви увѣрявамъ, че г. Бобчевъ ще има неприятности, когато получи 200 заявления отъ разни читалища за помощъ и не ще знае кому какво да даде.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Тѣзи 3.000 л., които се вписватъ за пръвъ пътъ въ нашия обикновенъ бюджетъ, въ бюджета на Министерството на народното просвѣщение, не са назначени, за да се даватъ помощи на читалищата; тѣ са единъ специаленъ кредитъ, който ще се даде само на онова читалище, или по-право — тукъ даже не е думата за читалища — които ще се даде на онѣзи учрѣждения, които се занимаватъ съ уреждане на народни четения. Дружеството на класнитѣ учители въ столицата е засега почти единственото, което урежда подобни народни четения, подобенъ народенъ университетъ. На дружеството на класнитѣ учители за тѣзи народни четения, които са отъ извънредно голѣма полза, лани му е било обещано да му се даде нѣщо, но не се вписало нищо въ бюджета, въ слѣдствие на което азъ, когато посехъ управлението на Министерството на народното просвѣщение, прѣдъ видъ на пълното съзнание, че е отъ голѣма необходимостъ и полза това, което се прави отъ дружеството на класнитѣ учители, изискахъ отъ Министерския съветъ да ми даде 2.000 л. свѣрхсметенъ кредитъ, които азъ дадохъ на това дружество на класнитѣ учители, за да поддръжа своитѣ народни четения. Тази година вписахъ въ бюджета си единъ параграфъ отъ 6.000 л., обаче намѣри се за добръ, да се намали тази сума на 3.000 л., като мисля да се дадатъ пакъ на дружеството на класнитѣ учители 2.000 л. и останалитѣ 1.000 л. да се дадатъ на съюза за народни четения, не за друго нѣщо, а само за народни четения. Тѣй щото, нека се задоволимъ първата година съ туй перо отъ 3.000 л. и нека очакваме, че по-нататъкъ туй перо ще се разрасте на 10.000 л., а може-би и на повече, защото, дѣйствително, цѣльта, назначението на този параграфъ е отъ извънредно голѣма полза. Въ туй не се съмнѣвайте, както не се съмнѣвамъ и азъ. Моля ви, прочее, засега да отпуснете поне тѣзи 3.000 л. и това ще бѣде достатъчно.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ за какъто обяснение.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: Г. Мушановъ ме опровергава и казва, че този кредитъ се е прѣдвиждалъ и въ по-раншинитѣ бюджети, че той не се прѣдвижда сега за пръвъ пътъ. Азъ мисля, че самитѣ по-раншни бюджети го опровергаватъ. Въ бюджетитѣ за 1908, 1909, 1910, 1911 г. този параграфъ не съществува и това достатъчно опровергава г. Мушанова.

Н. Мушановъ: Азъ говоря за читалищата. Понеже съмъ отпущалъ помощъ на Дръновската градска библиотека, за това знамъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Петъръ Петрановъ.

П. Петрановъ: За какво ли не трѣбватъ пари? И за училища трѣбватъ, и за читалища трѣбватъ, и за пѣтища трѣбватъ, и за не знамъ какво. И 100 хиляди лева да дадете на читалищата, пакъ нѣма да стигнатъ. Толкова много заявления са постѣпили въ прошектарната комисиия, че азъ се съмнѣвамъ, да-ли биха могли да се удовлетворятъ и съ 100.000 л. Милионъ трѣбва.

Прѣдседателъ: Има едно прѣдложение отъ г. Чилингирова: сумата въ § 126 да се увеличи на 10.000 л. Които приематъ това прѣдложение, моля, да си вдигнатъ ржката. Конституирамъ меншество.

Които приематъ прѣдложението на комисията, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 125 става § 127. (Чете)
„§ 127. За издаване списания и годишници на дружествата: историческото, математическото и природоизпитателното по 1.000 л. — 3.000 л.“
Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 127, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 126 става § 128. (Чете)
„§ 128. На археологическитѣ дружества за разкопки, издаване списания и др. (на Прѣславското 2.000 л.) — 10.000 л.“

Тоя параграфъ се прие отъ комисията въ слѣдната редакция: (Чете) „На българското археологическо дружество за разкопки, издаване на списанието му и др. (на Прѣславското 2.000 л.)“, а сумата, вмѣсто 10.000 л., се намали на 8.000 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 128, както е приетъ отъ комисията, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 127 става § 129. (Чете)
„§ 129. За издаване списанието „Архивъ на Министерството на народното просвѣщение“ — 5.000 л.“

Тоя параграфъ се измѣни отъ комисията така: (Чете) „За издаване списанието на Министерството на народното просвѣщение „Училищенъ прѣгледъ“ — 5.000 л.“

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ § 129, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 128 става § 130. (Чете)
„§ 130. За научни изслѣдвания, конгреси, курсове и екскурзии въ царството и въ странство — 6.000 л.“
Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 130, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 129 става § 131. (Чете)
„§ 131. За съставяне двѣ христоматии по отечествознание: едната по отечествена етнография и география, а другата по отечествена история — 2.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 131, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 130 става § 132. (Чете)
„§ 132. На издателската къща Wachsmuth въ Берлинъ за издаване книгата на Zimmermann подъ редакцията на проф. С. Gurlitt върху старитѣ архитектурни паметници въ България — 1.000 л.“
Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 132, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: § 131 става § 133. (Чете)
„§ 133. На Тодоръ Панчевъ отъ Пловдивъ за издаденитѣ отъ него послѣдни томове съ притурка отъ българския рѣчникъ на покойния Найдентъ Геровъ, съгласно XX постановление на Министерския съвѣтъ отъ 4 августъ 1894 г., протоколъ № 54 — 5.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Н. Мушановъ: Искамъ да ми каже г. министърътъ на просвѣтата, защо сумата, прѣдвидена въ този параграфъ, не е била изплатена отъ 20 години насамъ, при всичко че има постановление на Министерския съвѣтъ отъ 1894 г.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Азъ ще дамъ тѣзи обяснения, които иска г. Мушановъ, защото тѣ сж много легитимни и трѣбва да се дадатъ.

Съ единъ докладъ до Министерския съвѣтъ отъ 15 юлий 1894 г., тогавашниятъ министъръ на народното просвѣщение, г. Радославовъ, е поискалъ отъ Министерския съвѣтъ да поддържа издаването на българския рѣчникъ на покойния български знаменитъ общественъ и книжовенъ дѣецъ Найдентъ Геровъ, който бѣше работилъ надъ този рѣчникъ въ продължение на 45 години. Този рѣчникъ прѣзъ живота на покойния бѣше издаванъ постепенно и най-послѣ се завърши. Обаче една съществена частъ въ него не бѣше свършена, тъй наречената прибавка. Условиата, на които държавата тогава бѣше се задължила да издържа това издание, бѣха слѣдующитѣ, тъй както тѣ сж съобщени отъ министъръ Радославовъ съ едно писмо отъ 19 септемврий 1894 г. до Найдентъ Герова въ Пловдивъ. Вземахъ този документъ отъ Министерството на народното просвѣщение; той носи № 11.529. Казва се: (Чете) „Въ отговоръ на прошениято Ви отъ 25 ноемврий 1893 г., Ви се съобщава, господине, че съ указъ № 162 Ви се отпуска 35.000 л. държавна помощъ за напечатването на изработения отъ Васъ „Български рѣчникъ“. Тази сума ще Ви се внесе на три срока, а именно: 1) 20.000 л. ще Ви се внесатъ въ едно непродължително врѣме, 2) 10.000 л. подиръ една година и 3) останалитѣ слѣдъ издаването послѣдния томъ на рѣчника, заедно съ притурката.“ — Подчертавамъ това, г. г. народни прѣдставители, защото е много важно за онова, което имамъ послѣ да обясня.

„Срѣщу тази държавна помощъ, по рѣшението на Министерския съвѣтъ: Вие се задължавате:

„1. Да наемете на своя смѣтка достатъчно число способни помагачи, за да може да се изкара по-скоро и по-добрѣ печатането на рѣчника.

„2. Цѣлото издание, ведно съ притурката, трѣбва да се привърши най-късно слѣдъ двѣ години, считано отъ 1 септемврий т. г.

„3. Всѣки томъ отъ рѣчника, щомъ се отпечата, да се пуца въ продажба, съ пѣна не по-големъ отъ 5 л.

„4. Додѣто още не се е свършило цѣлното издание на рѣчника, заедно съ притурката му, ако се случи прѣзъ това врѣме да се поболѣете, та да не можете да участвувате въ издаването или, не дай Боже, се поминете“ — туй, именно, което се случи, което стана — „въ такъвъ случай вашитѣ наследници сж задължени точно да изпълнятъ горнитѣ три условия.

„Подписали: министъръ Радославовъ“ и пр.

Прѣзъ живота си покойниятъ Геровъ не можа да завърши своя рѣчникъ; остана, обаче, да завърши неговата работа единъ много добъръ, отличенъ неговъ ученикъ, г. Тодоръ Панчевъ, учителъ въ Пловдивъ. Той не само завърши послѣдния томъ отъ рѣчника, а още занима се специално и съ притурката, работи цѣла година надъ нея и изкара една притурка къмъ този рѣчникъ, която прави честь на българската литература, която прави честь на цѣлото издание, защото всѣки отъ васъ, който пожелае да види тази притурка, ще види въ нея едно свършенство въ издаването, както впрочемъ е свършенъ цѣлиятъ рѣчникъ, и е отъ извънредна голѣма важностъ, отъ извънредна голѣма полза за всѣки, който се занимава съ българския езикъ. Досега държавата не е могла да плати тѣзи петъ хиляди лева, защото притурката не бѣше издадена. Въ края на миналата година излѣзе притурката и сега едамъ настѣпи правото, щото г. Тодоръ Панчевъ, който изключително е работилъ тази притурка, да получи онова, което му се пада, и затуй сега се отпушатъ тѣзи петъ хиляди лева.

Слѣдъ тѣзи обяснения, които дадохъ, азъ вѣрвамъ, че г. Мушановъ ще остане съвършено доволенъ и ще признае умѣтността на туй.

Н. Мушановъ: Затуй Ви питахъ, за да дадете обяснение.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Има още нѣщо, което не обяснихъ и което трѣбва да се забѣлжи въ протокола. То е въ § 57, който се гласува и мина незабѣлжано. Не измѣнявамъ нищо, само е необходимо едно обяснение вжтрѣ въ параграфа.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: Моятъ оригиналъ ще се прѣдаде на стенографитѣ, за да влѣзе въ протоколитѣ.

Н. Мушановъ: Ама какво пишатъ стенографитѣ — това е важно. Послѣ ще имате крамоли съ тѣхъ.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: Нѣма измѣнение.

Министъръ С. С. Бобчевъ: Въ § 57 се измѣнява малко съдържанието. Трѣбва да се пише така: (Чете) „Запазване и поддържане на прѣславскитѣ старини“ и пр., намѣсто църквата „Св. София“ въ София, защото тази църква минава къмъ Министерството на общественитѣ сгради. И послѣ въ края, вмѣсто „Кадинъ-мостъ“, да се пише „Кюстендилъ“. Сжщото си остава, само туй обяснение да се впише въ протокола.

Докладчикъ С. Лафчиевъ: Г-да! На стр. 45 ви е дадена таблица, за да видите общата рекапитулация на цѣлия бюджетъ. Тази таблица я имате на рѣцѣ, за да не ви отегчавамъ повече съ четенето ѝ. Тя е направена споредъ цифритѣ, които сж дадени. Тази рекапитулация е, какъ се увеличаватъ кредититѣ за тази година въ сравнение съ миналата година. И споредъ нея се получава едно увеличение на сегашния бюджетъ отъ 1.318.108 л.

Н. Мушановъ: Или трѣбва да се прочете, за да се запише, или Събранието да рѣши, че нѣма нужда; защото иначе редътъ не е правъ.

Прѣдседателъ: Понеже докладчикътъ по бюджета на правосъдието не е тукъ, ще прѣминежъ къмъ слѣдующия пунктъ отъ дневния редъ — докладване бюджетопроекта на Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията, но, понеже г. министърътъ на външнитѣ работи отсъствува, ще моля докладчика г. Гайдовъ да докладва бюджетопроектитъ на Върховната смѣтна палата, на Министерския съвѣтъ и на Народното събрание.

Има думата докладчикътъ г. Гайдовъ.

Докладчикъ М. Гайдовъ: Г. г. народни прѣдставители! Бюджетарната комисия, като разгледа най-щателно бюджетопроекта на Върховната смѣтна палата, ме упълномощи да ви помоля, да приемете този бюджетопроектъ тѣй, както тя го е видоизмѣнила въ послѣдното си засѣданне.

Сега ще пристѣпя къмъ докладване параграфъ по параграфъ на цѣлия бюджетопроектъ. (Ето § 1 по проекта)

„Върховна смѣтна палата.

„Глава I.

„§ 1. Разходи за личния съставъ.

1 прѣдседателъ	7.800 л.
7 свѣтници	по 5.400=37.800 „
1 секретаръ	3.000 „
4 подсекретари	по 3.000=12.000 „
12 докладчици I степенъ	3.300=39.600 „

20 докладчици II степенъ	по 3.000=60.000 л.
30 докладчици III степенъ	2.700=81.000 „
4 книговодители	2.220=8.880 „
1 архиваръ	3.000 „
3 помощници-архивари I степенъ	по 1.800=5.400 „
4 помощници-архивари II степенъ	1.320=5.280 „
1 регистраторъ-счетоводителъ	2.220 „
1 помощникъ-регистраторъ	1.800 „
1 чистачка на помѣщенията	600 „
За писари, разсилни и прѣносвачъ	32.000 „

Комисията въ този параграфъ увеличи само заплатата на 7-тѣ свѣтници отъ по 5.400 л. на 6.000 л., значи, на всѣки единъ отъ тѣхъ става увеличение на заплатата съ по 600 л. и общата сума става отъ 37.800 л. на 42.000 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 1 по бюджетопроекта на Върховната смѣтна палата тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„Глава II.

„Веществени разходи.

„§ 2. Писмени принадлежности и други канцеларски потреби — 5.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 2, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 3. Отпечатване годишния докладъ, бланки за постановления и други — 5.500 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 3, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 4. Отопление и освѣтление — 7.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 4, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 5. Наемане помѣщения — 31.000 л.“

Комисията увеличи сумата отъ 31.000 л. на 34.000 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 5, както се докладва, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 6. Купуване и поправяне мобили — 2.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 6, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 7. Купуване една желѣзна каса — 1.500 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 7, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 8. Купуване на двѣ пишущи машини — 1.200 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 8, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 9. Облѣкло на разсилнитѣ и прѣносвача — 2.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателътъ: Които приематъ § 9, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„Стари дългове — 418 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателътъ: Които приематъ сумата 418 л. за стари дългове, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Моля г. докладчика да докладва бюджетопроекта за разходитѣ на Министерския съвѣтъ.

Докладчикъ М. Гайдовъ: Въ този бюджетопроектъ нѣма никакви измѣнения. Бюджетарната комисия го прие тъй, както е внесенъ отъ Министерския съвѣтъ. (Ето § 1 по проекта)

„Министерски съвѣтъ.

„Глава IV.

„§ 1. За поддържане личния съставъ при Министерския съвѣтъ.

1 прѣдседателъ (прѣдставителни пари) . . .	3.000 л.
1 секретаръ . . .	6.600 „
1 архиваръ-регистраторъ-библиотекаръ . . .	3.000 „
1 помощникъ - архиваръ - регистраторъ - би- блиотекаръ . . .	1.800 „
1 писаръ . . .	1.440 „
1 разсилень . . .	1.140 „
2 разсилни . . .	по 1.020=2.040 „

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателътъ: Които приематъ § 1, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 2. Канцеларски потрѣби, такси за писма и телеграми, абониране вѣстници, поддържане и допѣлване мобилитѣ и малки поправки на зданието — 3.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателътъ: Които приематъ § 2, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 3. Отопление и освѣтление — 1.600 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателътъ: Които приематъ § 3, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 4. Облѣкло и обуша на разсилнитѣ — 400 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателътъ: Които приематъ § 4, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Моля г. докладчика да докладва бюджетопроекта за разходитѣ на Народното събрание.

Докладчикъ М. Гайдовъ: Въ този бюджетопроектъ бюджетарната комисия направи само нѣкои измѣнения въ заплатитѣ на служащитѣ при Народното събрание. (Чете)

„Народно събрание.

„Глава III.

„§ 5. Прѣдставителни: на прѣдседателя 3.000 л. и на двама подпрѣдседатели по 1.500 л. — 6.000 л.

„За бѣлѣжка. Прѣдставителнитѣ пари на прѣдседателя и подпрѣдседателитѣ се отпущатъ на два срока, въ началото на всяко шестмѣсечие.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателътъ: Които приематъ § 5, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 6. Пътни пари на народнитѣ прѣдставители — 15.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателътъ: Които приематъ § 6, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 7. Дневни пари на сѣщитѣ и на държавния обвинител и другаритѣ му — 540.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателътъ: Които приематъ § 7, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Ето § 8 по проекта)

„§ 8. Заплата на постоянния личень съставъ при канцеларията на Народното събрание.

1 началникъ на канцеларията . . .	5.400 л.
1 помощникъ на началника . . .	3.900 „
1 счетоводителъ . . .	3.600 „
1 архиваръ-регистраторъ . . .	2.700 „
1 икономъ . . .	2.400 „
1 библиотекаръ . . .	2.100 „
2 писари . . .	по 1.680=3.360 „
1 началникъ на стенографското бюро . . .	5.100 „
4 стенографи-провърители I раз- редъ . . .	по 4.200=16.800 „
1 стенографъ-прѣвождачъ II разредъ . . .	3.600 „
6 стенографи-прѣвождачи III р. по 3.000=18.000 „	
1 стенографъ-уредникъ . . .	2.100 „
1 старши разсилень . . .	1.200 „
6 разсилни . . .	по 1.020=6.120 „
1 разсилень-желѣзаръ и заведващъ пар- ното отопление и освѣтлението . . .	1.500 „
1 разсилень-огнярь . . .	1.200 „

Въ този параграфъ бюджетарната комисия направи слѣднитѣ измѣнения: заплатата на началника на канцеларията увеличи отъ 5.400 л. на 6.000 л., за да се приравни съ заплатата на всички други началници по другитѣ вѣдомства; заплатата на архиваръ-регистратора увеличи отъ 2.700 л. на 3.000 л. и, най-сетнѣ, увеличи числото и заплатата на стенографитѣ-провърители I разредъ: отъ 4 стенографи-провърители I разредъ ставатъ 5 и заплатата имъ отъ по 4.200 л. става по 4.500 л.

Прѣдседателътъ: Които приематъ § 8 съ измѣненията, които се докладваха отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 9. За врѣменни стенографи и машинописци, били тѣ и чиновници, 11.000 л. и за коректори 4.000 л. — 15.000 л.

„За бѣлѣжка. Врѣменнитѣ стенографи, машинописци и коректори се увольняватъ най-късно единъ мѣсецъ слѣдъ закриването на сесията.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателътъ: Които приематъ § 9, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 10. За врѣменни служащи: а) 6 души писари по 100 л. мѣсечно; б) 45 души разсилни по 80 л.

мѣсечно и в) 2 души распоредители по 100 л. мѣсечно — 27.000 л.

„Забѣлѣжка. Врѣмениятъ служачи се назначаватъ не по-рано отъ 10 дни прѣди откриването на сесията и се уволняватъ най-късно 10 дни слѣдъ закриването“.

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 10, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 11. Канцеларски разноси на Народното събрание и канцеларията при него, мобилировка, инсталлиране и абонаменти на телефонитъ, правоползване отъ градската канализация, вода, сметъ, пощенски разноси и марки, пишущи машини, черковни обряди и други дребни разноси — 16.500 л.“

Най-накрая на параграфа се прибавятъ думитъ: „и 6.500 л. за картината въ читалищия“. Цѣлитъ параграфъ отъ 16.500 л. става на 23.000 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 11, съ тая прибавка, която докладва г. докладчикътъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 12. Отопление и освѣтление — 13.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 12, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 13. Печатане стенографскитъ дневници и други издания на Народното събрание, разни законопроекти, прѣдложения и канцеларски книжа: бланки, пликове и други — 70.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 13, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 14. Разноси по библиотеката, купуване разни съчинения, абониране на мѣстни и чуждестранни вѣстници и списания, подвързване книги и други — 10.000 л.“

Сумата въ този параграфъ отъ 10.000 л. се намали на 8.000 л.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 14 тъй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 15. Формено облекло и обуца на разсилнитъ — 2.500 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 15, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ М. Гайдовъ: (Чете)

„§ 16. Непрѣдвидени разноси — 1.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Които приематъ § 16, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Прѣдседателъ: Д-ръ С. Даневъ.

Подпрѣдседателъ: И. Пѣевъ.

Секретаръ: С. Дрънковъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гълъбовъ.

Минаваме на слѣдующата точка отъ дневния редъ: първо четене на законопроекта за опрощение на сумата 678.941-01 л. държавни данъци, дължими отъ несъстоятелни и несъществуващи данъкоплатци.

Моля г. Гайдова да го прочете.

Замѣстникъ-секретаръ М. Гайдовъ: (Чете)

„Прѣдложение

до XV-то обикновено Народно събрание за опрощаване на сумата 678.941-01 л. държавни данъци, дължими отъ несъстоятелни и несъществуващи данъкоплатци.

„Държавата има да събира, споредъ приложенитъ тукъ седемъ поименни списъци сумата 678.941-01 л., дължима за държавни данъци. При всички законни срѣдства, употребени отъ надлежнитъ власти за събирането на тая сума, тя е останала несъбираема, тъй като се дължи отъ лица несъстоятелни, измръшли, изселени и пр., безъ да сж оставили нѣкакви имоти. Прѣдъ видъ на това, честъ имамъ да помоля почитаемото Народно събрание, да благоволи и опрости поменатата сума.“

„София, 10 ноемврий 1911 г.“

„Министъръ на финанситъ: Т. Теодоровъ.“

„Законопроектъ

за опрощаване сумата 678.941-01 л. държавни данъци, дължими отъ несъстоятелни и несъществуващи данъкоплатци.

„Членъ единственъ. Опрощаватъ се 678.941-01 л. държавни данъци, дължими отъ несъстоятелни и несъществуващи данъкоплатци, споредъ приложенитъ тукъ седемъ поименни списъци.“

Прѣдседателъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за опрощение сумата 678.941-01 л. държавни данъци, дължими отъ несъстоятелни и несъществуващи данъкоплатци, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Законопроектътъ ще се прѣпрати на комисията и послѣ по реда си ще се тури на второ четене.

Съ това, г-да, се изчерпва дневниятъ редъ. Слѣдующето заседание ще бѣде утрѣ на 2 ч. слѣдъ обѣдъ, за когато ще моли господата да бѣдатъ точни: съ дневенъ редъ:

първо, продължение дебатитъ по доклада на бюджетарната комисия, а именно: на първо мѣсто бюджетопроекта по Министерството на външнитъ работи и изповѣданията, на второ мѣсто, бюджетопроектътъ на Върховното правителство, на трето мѣсто, бюджетопроектътъ по Министерството на правосъдието, и

второ, на второ четене законопроектътъ за градскитъ общини.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 5 ч. 25 м. послѣ пладне)